

PROCES ODOBRAVANJA DUGOROČNIH KREDITA U OTP BANCIMA

Mladina, Helena

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:340869>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

ZAVRŠNI RAD
PROCES ODOBRAVANJA DUGOROČNIH KREDITA
U OTP BANCI

Mentorica: prof..dr.sc. Ljiljana Vidučić

Studentica: bacc. oec. Helena Mladina

Split, rujan, 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	3
1.1. Predmet istraživanja	3
1.2. Ciljevi rada i istraživačka pitanja	4
1.3. Metodologija rada.....	5
1.4. Doprinos i struktura rada	5
2. FINACIJSKI MENADŽMENT I ODLUKE O FINANCIRANJU	7
2.1. Poslovna poluga	7
2.2. Finacijska poluga.....	8
2.3. Efekt poluge.....	10
2.4. Vrijednost poduzeća i trošak kapitala	10
3. VRSTE I ULOGA POJEDINIH IZVORA FINANCIRANJA	13
3.1. Vrste izvora financiranja	14
3.1.1. Kratkoročni izvori financiranja	15
3.1.2. Dugoročni izvori financiranja	17
3.2. Razvoj financiranja kreditom	19
3.2.1. Povijesni razvoj kreditiranja i uloga kredita u gospodarskom razvoju	19
3.3. Vrste kredita	21
3.3.1. Kratkoročni krediti	22
3.3.2. Dugoročni krediti	25
3.4. Prednosti i nedostaci financiranja kreditom.....	27
3.5. Procjena rizika.....	28
4. PROCES ODOBRAVANJA DUGOROČNIH KREDITA NA PRIMJERU OTP BANKE.....	30
4.1. O OTP banci i proizvodi banke.....	30
4.2. Proces odobravanja kredita i uvjeti.....	31
4.2.1. Visina, valuta kredita i rok otplate	33
4.2.2. Kamata i naknade po kreditu	34
4.2.3. Prijevremena otplata kredita i otkaz ugovora o kreditu	35

4.2.4. Instrumenti osiguranja kredita	36
4.3. Procjena tražitelja kredita u OTP banci	37
5. ZAKLJUČAK.....	44
LITERATURA	46
Popis slika, tablica i grafikona	48

SAŽETAK

Problem financiranja je dio svakodnevnih odluka pojedinaca i poduzeća. U poduzećima odluke o financiranju donosi uprava u suradnji financijskim menadžmentom. Financiranje je moguće iz internih i eksternih sredstava. Svaki od izvora sredstava nosi prednosti i nedostatke, a na menadžmentu je da selekcijom i analizom osigura optimalnu strukturu izvora te donosi prave financijske odluke za poduzeće. Jedan od najčešćih tuđih izvora financiranja jesu dugoročni krediti. Oni se koriste za financiranje ulaganja i projekata visoke vrijednosti te za nabavu dugotrajne imovine. Ročna struktura imovine i izvora u bilancama poduzeća omogućuje upravljanje dugom te zaštitu od rizika kod financiranja dugom. Razvoj tržišta kredita te trendovi gospodarskog i ekonomskog razvoja općenito doveli su do prisutnosti duga u izvorima svih poduzeća. Najčešći dugoročni krediti su hipotekarni krediti koji imaju određene specifičnosti. Banke kod odobravanja kredita provode selekciju i ocjenu kreditne sposobnosti tražioca kredita. Za to koriste različite postupke i metode kako bi smanjili svoje rizike poslovanja.

Ključne riječi: izvori financiranja, dugoročni krediti, banke

SUMMARY

Problem of financing is part of the everyday decisions of individuals and companies. Funding is possible from internal and external resources. Each of the resources has the advantages and disadvantages. It is up to management to select and analyze the optimal source structure and bring financial decisions right for the company. One of the most common sources of funding are long-term loans, used to finance high-value investments and projects. The time structure of assets and liabilities in the company's balance sheets enables protection against risks. The development of the credit market and the trends of economic development in general led to the presence of debt in the sources of all enterprises. The most common long-term loans are mortgage loans that have certain specifics. When approving loans, the banks carry out the selection and credit rating of the loan applicant. They use different models and methods to reduce their business risks in selection processes.

Key words: financing sources, long-term loans, banks

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

Poduzeća imaju kroz svoj razvoj potrebu za svježim kapitalom kojim financiraju obrtna i/ili stalna sredstva. Dugoročno financiranje koriste za razvoj novih poslovnih procesa i pokretanje pogona. Sredstva za potonje mogu pribaviti iz internih izvora (akumulacijom sredstava iz dobitaka) i eksternih izvora odnosno, pozajmljujući od banaka ili se zadužujući kroz tržište kapitala emisijom obveznica ili pribavljanjem novih sredstava kroz vlasničke vrijednosnice, odnosno dionice.

Svaki od izvora financiranja ima svoje prednosti, ali i nedostatke. U ovisnosti o ciljevima, trenutnoj poziciji poduzeća i resursima financijski menadžer donosi odluke o načinu i izvoru financiranja. U donošenju odluka treba voditi računa o rizicima te efektima.

Izvori financiranja te izbor kod financiranja dugom problematika su kojom se bavi ovaj rad. Financiranje dugom uvijek nosi obvezu vraćanja ne samo glavnice već i kamata. Kamata je cijena posuđenih sredstava te je definirana trendovima na novčanom i bankovnom tržištu.

Strategije menadžmenta utječu na efikasnost i efektivnost ulaganja pozajmljenih sredstava. Dugoročnim izvorima, od kojih je jedan i dugoročni kredit, financira se dugotrajna imovina te intenzivna kapitalna ulaganja i projekti od strateškog značaja za poslovanje i radni kapital kako bi se uskladila ročnost obveza i koristi od investicije te tako rasteretili postojeći kapaciteti, sredstva i tijekovi poduzeća.

Financiranje dugotrajne imovine ili strateških projekata kratkoročnim sredstvima vodi ročnoj neravnoteži u bilanci poduzeća te se stvara pritisak na novčane tijekove poslovanja jer priljevi od takvog ulaganja nastaju nakon dospjeća obveza po zaduženju što povećava rizik bankrota. Stoga je financiranje dugom potrebno analizirati dugoročnije i detaljnije jer efekti izvora financiranja i dugoročnih ulaganja imaju dalekosežne posljedice.

Upravo iz tih razloga struka kategorizira izvore financiranja koji usprkos tome nisu idealan izbor za svako poduzeće jer isto poduzeće ne postoji već je svako zasebna cjelina sa svojom poviješću, strategijama djelovanja, resursima i ciljevima.

Donošenje odluka o financiranju stoga je pod upravljačkom palicom zasebne funkcije u poduzeću, a to je financijska funkcija na čelu koje je menadžer financija koji odgovara upravi i direktoru, a za donošenje, kvalitetnih i optimalnih odluka kada je u pitanju izbor financiranja i upravljanje financijama, surađuje sa svim ostalim funkcijama poslovanja posebno računovodstvenom i kontrolingom.

Financiranje dugom razvilo se ne samo preko bankovnog tržišta tj. tržišta kredita već i razvojem tržišta kapitala preko vrijednosnica kao što su obveznice. Ipak, financiranje dugom putem obveznica, iako je u suštini slično dugoročnom kreditu, nije dostupno svim poduzećima. Financiranje obveznicama koriste veća i etablirana poduzeća koja već kotiraju na tržištu kapitala.

Bez obzira na vrstu, financiranje dugom košta i nosi rizik bankrota veći nego kod financiranja vlasničkim vrijednosnicama. Više o efektima, koristima i nedostacima financiranja dugom na duge staze u odnosu na ostale izvore financiranja i načinu organizacije tj. strukturiranju kod izbora dugoročnog kreditiranja poslovanja bit će riječ u nastavku rada.

1.2. Ciljevi rada i istraživačka pitanja

Glavni cilj rada je definirati izvore financiranja i ukazati na mogućnosti financiranja poslovanja u uvjetima tehnološkog napretka i razvoja tržišta novca i kapitala. Komparacija izvora financiranja ukazat će na prednosti i nedostatke svakog od izvora te vrsta pojedinih izvora. Definiranje dugoročnih izvora naglasit će karakteristike financiranja dugom s naglaskom na dugoročne kredite banaka, a na praktičnom primjeru procesa odobravanja dugoročnih kredita u OTP banci ukazat će se na efekte financiranja, te procedure za korištenje tog izvora financiranja.

Definiranjem problematike kroz analizu predmeta koje čine različite vrste izvora financiranja istražit će se u kojim fazama poslovanja i prilikama financiranje dugom ima prednost kod izbora i u oblikovanja strategija financijskog menadžera. Komparacijom oblika izvora financiranja dugoročnim kreditom u odnosu na ostale izvore ukazat će se na opće odlike i situacije u kojima poduzeća daju prednost toj vrsti financiranja. Analiza financiranja dugom ukazat će na rizike koje taj izvor financiranja donosi poslovanju.

Proces financiranja kreditom zahtjeva kreditnu sposobnost poduzeća. Stoga će se prezentacijom svih procesa od zahtjeva, do odobrenja kredita banke, ukazati na najznačajnije aspekte poslovanja koji su presudni kod definiranja kreditnog scoringa poduzeća pri odobrenju kredita.

1.3. Metodologija rada

U izradi rada koristit će se nekoliko metoda, ovisno o tome da li se definiraju osnovni pojmovi problematike financiranja ili se prezentiraju procesi financiranja kreditom banaka. Kod definiranja osnovnih pojmova financijskog menadžmenta i aspekata kod donošenja odluka o izvoru izvora i vrste financiranja koristit će se deduktivna metoda za definiranje razlika između određenih aspekata i faktora koji utječu na odluke o financiranju poslovanja. Za razgraničavanje efekata koristiti će se induktivna metoda, te metoda kauzalne indukcije; koja ukazuje na razlike između uzroka i posljedica.

U praktičnom dijelu rada koristit će se sekundarni podaci koji će se prikupiti iz službene dokumentacije OTP banke i sa službenih web stranica i metoda studije slučaja. Definiranje procesa i aktivnosti te potrebnih standarda za odobrenje kredita koristit će povijesne podatke iz službene dokumentacije i standardizacije procesa poslovanja, te će se komparacijom i analizom efekta financiranja dugoročnim kreditom na poslovanje ukazati na koristi i nedostatke takve strategije financiranja.

1.4. Doprinos i struktura rada

Doprinos rada se očituje u istraživanju procesa financiranja poslovanja s naglaskom na financiranjem dugom na bankovnom tržištu dugoročnih kredita. Komparacija prednosti i nedostataka svakog od izvora financiranja ukazat će na značaj detaljne analiza poslovanja do donošenja odluka o financiranju usprkos definiranim koristima i nedostacima svakog od izvora te za potrebnom dodatne optimizacije i prilagodbe odluka ciljevima i prilikama poslovanja.

Rad je oblikovan tako da s uvodom i zaključkom sadrži pet poglavlja.

U uvodu se definira problematika i ciljevi rada, dok se u drugom poglavlju prezentira odrednice izabrane problematike te definira osnovne pojmove i relacije kada je u pitanju financiranje i selekcija izvora financiranja poslovanja.

Treće poglavlje donosi analizu pojedinih izvora financiranja te vrsta komparirajući ih kako bi se istakli rizici i koristi svakog od njih za poslovanje.

Četvrto poglavlje prikazuje procese financiranja dugoročnim kreditom u praksi na primjeru OTP banke gdje se ukazuje na standardne procedure i kriterije koje poduzeće treba zadovoljiti kod odobravanja kredita.

Rad završava zaključkom koji donosi osvrt na iznesene teorijske spoznaje o problematici izbora vrste financiranja poslovanja te prezentirane procese u praksi kod izbora financiranja dugoročnim kreditom.

2. FINANCIJSKI MENADŽMENT I ODLUKE O FINANCIRANJU

Financijski menadžment je zadužen za upravljanje financijama poduzeća te donošenje odluka o upravljanju viškovima sredstava ali i u slučaju deficita pronalaska izvora financiranja poslovanja. U svakom trenutku menadžment mora znati poziciju poduzeća kako bi jasno definirao ciljeve i izabrao najbolju strategiju s obzirom na prilike i stanje u okruženju te svrhu potrebe za financijskim sredstvima. S tog aspekta važan je kontinuitet praćenja poslovanja u suradnji s računovodstvenom funkcijom i kontrolingom jer su one izvor informacija o postignućima poslovanja te stanju poduzeća, njegovom položaju na tržištu i sl. Te funkcije surađuju i prikupljaju informacije ostalih funkcija te ih u vidu izvještaja prezentiraju korisnicima unutar ali i izvan poduzeća.

U praćenju poslovanja, ostvarenja te ocjene pozicije poduzeća neki od ključnih pokazatelja jesu računovodstveni pokazatelji poslovanja poput ostvarenog neto rezultata, stanja novčanih tijekova, strukture postojećih izvora. Osim tih pokazatelja važno je kod selekcije izvora ocijeniti i komparirati sve troškove i koristi pojedinih izvora. Stoga je bitan pokazatelj financijske i poslovne poluge, te trošak pribavljenih sredstava financiranja.

2.1. Poslovna poluga

Poslovna poluga definirana je stupnjem u kojem fiksni troškovi imaju udio u poslovanju tj. u ukupnim troškovima poslovanja. Ukazuje na to da je dio troškova poslovanja fiksnog karaktera čak i kod znatnijih promjena obujma poslovanja što je važno kod definiranja strukture i ročnosti izvora i obveza. Posljedica toga je da promjene u obujmu poslovanja ne izazivaju proporcionalne promjene u rezultatu već je odraz na njega veći.

S obzirom na fokus ovog pokazatelja na fiksne troškove jasno je da su poduzeća s visokom poslovnom polugom osjetljivija na promjene u visini prodaje. Ta poduzeća imaju visoku točku pokrića zbog značajnog udjela fiksnih troškova u ukupnim troškovima. Kada, primjerice, dođe do podbačaja prodaje tada dobitak iz poslovanja (EBIT - earnings before interest and tax) pada više nego u proporcionalnom iznosu u odnosu na podbačaj prodaje. I u obratnom slučaju kod rasta prodaje iznad točke pokrića kada se veliki dio prodaje pretvara u profit zbog niskog udjela varijabilnih troškova.¹

¹ Belak, V., Menadžersko računovodstvo, RRIF Zagreb, 1995., str. 112.

Osjetljivost na prodaju pokazatelj je variranja EBIT-a i ROE tj. povrata na kapital što ukazuje na visok stupanj poslovnog rizika. Stoga u slučaju poduzeća s visokom poslovnom polugom kod financiranja dugom raste rizik, jer se zbog troška kamata povećava fiksni trošak poslovanja.

2.2. Financijska poluga

Financijska poluga pokazatelj je strukture i ukazuje na odnos duga prema dioničkom kapitalu. U skladu s time dva su pokazatelja koja se koriste za njen izračun i to: pokazateljem zaduženosti kapitala i pokazateljem pokrića kamata.

Pokazatelj zaduženosti stavlja u omjer obveze i dioničku glavnice te ukazuje na udio duga u ukupnom kapitalu. Za ovaj pokazatelj često se koristi i naziv faktor financijske poluge koji u odnos stavlja označavaju udio zajmovnog kapitala u ukupnom kapitalu poduzeća. Navedeni odnos nije jedini pokazatelj strukture duga u kapitalu, ali je najšire prihvaćen omjer dugoročnih obveza i dioničke glavnice, koji se računa kao:²

$$\text{Omjer duga i glavnice} = \frac{\text{dugoročne obveze}}{\text{dionička glavnica}}$$

Ovaj pokazatelj ukazuje na sposobnost poduzeća da prodajom imovine vrati preuzeti dug. Valja naglasiti da vrijednost pokazatelja nije pouzdana iz razloga jer se stavke za izračun uzimaju iz bilance. Stoga vrijednost imovine može biti nerealna i odstupati od tržišne, jer je u bilanci imovina vrednovana po nabavnoj vrijednosti i nije realna ako nije provedena revalorizacija te vrijednosti. Ako je, pak, imovina realno iskazana, treba voditi računa da u slučaju potrebe prodaje imovine dolazi do smanjenja njezine ukupne vrijednosti zbog brzine prodaje i nedostatka vremena.

Kako bi se provela komparacija između poduzeća pokazatelj je prilagođen te računa udio dugoročnih obveza u dugoročnim izvorima tj. u kapitalu i dugoročnim obvezama. Njegov je raspon ograničen od 1% do 100% te se računa kao:³

² Belak, V., op. cit., str. 114.-115.

³ Belak, V., op. cit., str. 115.

$$\frac{\text{Omjer dugoročnih obveza i dugoročnog kapitala}}{\text{dugoročne obveze}} = \frac{\text{dugoročne obveze}}{\text{dugoročne obveze} + \text{dionička glavnica}} \times 100$$

Opisani pokazatelj moguće je dodatno preoblikovati i proširiti uključivanjem kratkotrajnog duga jer poduzeća u praksi koriste kao dugoročni izvor sredstava koriste i kratkoročne kredite i izvore financiranja ili pak izuzeti određene stavke kao što su rezerviranja za očekivane buduće troškove. Iako sredstva koja poduzeća rezerviraju ne znače trošak ona isključenjem iz pokazatelja donose dodatna sredstva jer u slučaju da se ne dogodi slučaj za koji su sredstva rezervirana tada poduzeće raspolaže viškom sredstava.

Pokazatelj odnosa dugoročnog duga i glavnice koristan je posebno ako su vrijednosti stavki jednake tj. ako su bilančne i tržišne vrijednosti imovine poduzeća približno jednake. Iako je tržišnu i bilančnu vrijednost imovine teže ostvariti zbog čestih promjena vrijednosti imovine na tržištu. Dakle, pokazatelj zaduženosti kapitala ukazuje na sposobnost poduzeća u pokriću obveza u najgorem scenariju tj. u slučaju bankrota.

Ipak, postavlja se pitanje prikladnosti pokazatelja u različitim industrijama posebno s aspekta različite razine imovine u bilancama poduzeća. Mnoga poduzeća različitih industrija, poput marketinške primjerice, nemaju mnogo materijalne imovine u bilanci ali su ipak sposobna za visoku razinu duga. Potonje je zato što takva poduzeća imaju visoke zarade. To nameće potrebu za analizom dobiti poduzeća. Stoga se često koristi pokazatelj pokrića kamata koji stavlja u omjer dobit iz poslovanja i kamate ukazujući na sposobnost poduzeća da podmiri obveze po dugu.

$$\frac{\text{Pokazatelj pokrića kamata}}{\text{pokrića kamata}} = \frac{\text{EBIT}}{\text{kamate}}$$

Kada je pokazatelj pokrića kamata niži tada je veća vjerojatnost financijskih neprilika.⁴

⁴ Arnold, G., Corporate financial management, Financial Times Professional Limited 1998, str. 777-783.

2.3. Efekt poluge

Kada bi se komparirale dvije tvrtke od kojih jedna koristi financijsku polugu, a druga ne, uočava se da kod tvrtke koja koristi zaduživanje povrat dioničara podložen većim oscilacijama. Ako je dobit iz poslovanja viša tada će dioničari tvrtke koja se zadužuje dobiti veći povrat nego dioničari tvrtke koja se ne zadužuje, ali isto tako u slučaju lošijeg poslovanja i niže dobiti dioničari tvrtke koja koristi financijsku polugu dobiti će niži povrat nego dioničari tvrtke koja ju ne koristi.

2.4. Vrijednost poduzeća i trošak kapitala

Kod definiranja osnovnih načela financiranja i izvora financiranja te korištenja duga u financiranju poduzeća važan je pojam vrijednosti tvrtke. Vrijednost tvrtke determinirana je upravo tim faktorima te se ona može izračunati diskontiranjem budućih gotovinskih tijekova tvrtke koje pak određuje visina duga.

Diskontna stopa određena je time da li se tvrtka isključivo financira vlastitim kapitalom ili se pak zadužuje. U slučaju tvrtki koje se financiraju isključivo vlastitim kapitalom tada je adekvatna diskontna stopa trošak vlastitog kapitala, a to je u biti tražena stopa povrata dioničara. U slučaju poduzeća koja koriste i zaduživanje tada je adekvatna diskontna stopa ukupni trošak kapitala, a njega čini tražena stopa povrata na vlastiti i na zajmovni kapital, koja je poznata kao ponderirani prosječni trošak kapitala (WACC).

Vrijednost tvrtke koja kod financiranja kombinira vlastiti i zajmovni kapital iskazuje se kao:⁵

$$V = V_E + V_D$$

gdje je:

V = vrijednost tvrtke koja koristi financijsku polugu

V_E = tržišna vrijednost vlastitog kapitala (burzovna kapitalizacija)

V_D = tržišna vrijednost duga

⁵ Pervan, I., Računovodstvo poslovnih spajanja-prema MSFI, RRiF, Zagreb, 2012., str. 98.

Ponderirani prosječni trošak kapitala se računa kao suma očekivanih gotovinskih tijekova diskontiranih troškom kapitala, koji se računa kao ponderirani prosjek kombinacije izvora iz kojih se tvrtka planira financirati.

WACC se računa sljedećom jednadžbom:⁶

$$WACC = w_d k_d (1-t) + w_p k_p + w_s k_s$$

pri čemu je:

w_d = ponder duga,

w_p = ponder prioritetnih dionica,

w_s = ponder dioničke glavnice,

k_d = trošak duga,

$k_d(1-t)$ = trošak duga nakon oporezivanja, stvarni trošak duga,

k_s = trošak trajnog kapitala,

t = porezna stopa, a

$\sum w_i = 1$.

Uz pretpostavku da su zarade poduzeća konstante i stabilne (C), vrijednost poduzeća se računa kao:

$$V = \frac{C_1}{WACC}$$

⁶ Pervan, I., op. cit, str. 95.

Kroz teorije financiranja i izvora financiranja se postavlja pitanje da li je moguće povećanjem razine duga smanjiti ukupan trošak kapitala te tako povećati vrijednost tvrtke pri čemu se koriste četiri različite strategije⁷:

1. povećanjem razine duga trošak vlastitog kapitala se ne mijenja što rezultira u smanjenju ukupnog troška kapitala i u povećanju vrijednosti tvrtke (u ovom se slučaju se teži da razina duga bude skoro 100% ukupnog kapitala što nije realno),
2. povećanjem razine duga povećala se i tražena stopa povrata dioničara zbog povećanog financijskog rizika što je poništilo koristi izbora duga kao izvora financiranja te i konačnici ne mijenja WACC pa ni vrijednosti poduzeća,
3. povećanjem razine duga povećala se i tražena stopa povrata dioničara zbog povećanog financijskog rizika, ali ne dovoljno da nadmaši koristi korištenja duga što vodi u smanjenju ukupnog troška kapitala i u povećanju vrijednosti tvrtke,
4. povećanjem razine duga povećana tražena stopa povrata dioničara nadmašuje koristi korištenja zaduživanja što vodi rastu WACC-a i u smanjenju vrijednosti tvrtke.

⁷ Arnold, G., op. cit., str 789-790.

3. VRSTE I ULOGA POJEDINIH IZVORA FINANCIRANJA

Financiranje podrazumijeva, najjednostavnije rečeno, kontinuirano zadovoljenje potrebe novcem u realizaciji određenih aktivnosti. Financiranje zahtijeva određeni kapital. Kada je u pitanju kapital; koji se koristi kao sinonim za novac i različitu likvidnu imovinu koja se može transferirati u novac, tada su moguće dvije pozicije pojedinca ili poduzeća, a to su da je pojedinac ili poduzeće u deficitu ili suficitu s financijskim sredstvima. Deficit financijskih sredstava označava situaciju kada pojedinac ili poduzeće nema na raspolaganju viška sredstava kako bi financirao svoje potrebe, dok suficit financijskih sredstava označava situaciju kada se raspolaze s više sredstava nego što pojedinac ili poduzeće u određenom trenutku treba.⁸

Dakle, poduzeća i pojedinci trebaju financijska sredstva za održavanje svojih aktivnosti i zadovoljenje potreba stoga je financiranje ključ djelovanja i opstanka. Financiranje vlastitim sredstvima je moguće kada se raspolaze s dovoljno sredstava za financiranje aktivnosti, dok se u suprotnom financira i vanjskim izvorima.

U slučaju poduzeća kapital tj. financijska sredstva su nužna za financiranje obrtnog kapitala; potrebnog za realizaciju svakodnevnih procesa poduzeća te za financiranje tzv. dugoročnog kapitala tj. za investicije. Financiranje dugoročnog kapitala tj. investicija poduzeća realiziraju internim generiranjem novca kroz samo poslovanje ili eksternim izvorima, odnosno kroz bankarski sustav ili pak tržišta vrijednosnica.

Financiranje poduzećima osigurava opstanak, stoga je upravljanje financijama u poduzeću od presudnog značaja. Kvalitetno upravljanje financijskim sredstvima osigurava priljeve sredstava tj. rast financijskog kapaciteta kroz upravljanje suficitom te detaljnom selekcijom u slučaju deficita te financiranja eksternim sredstvima; koja za poduzeće uvijek nose određeni trošak.

Financijama u poduzeću upravlja financijski menadžer. Za donošenje odluka on mora poznavati situaciju u poduzeću te mogućnosti financiranja poduzeća. Sve se treba koordinirati s mogućnostima i ciljevima poduzeća te prilikama u okruženju. Kod eksternog financiranja menadžer uzima u obzir cijenu sredstava, procjenjuje rizik, definira položaj i snagu poduzeća te oblikuje financijske strategije.⁹ Menadžer financijskom strategijom i financijskim planovima

⁸ Vidučić Lj., 2004., Financijski menadžment, RriF, Zagreb, 2015., str. 152.

⁹ Vidučić Lj., op. cit., str. 155.

definira potrebu za sredstvima, trenutak potrebe za sredstvima financiranja i rok na koji se sredstva trebaju angažirati izvor potrebnih sredstava i dinamiku procesa.

3.1. Vrste izvora financiranja

Izvori financijskih sredstava mogu se podijeliti prema različitim kriterijima, od raspoloživosti sredstava preko vlasništva do porijekla. Izvore financijskih sredstava prema roku raspoloživosti kategorizira se na:¹⁰

- Kratkoročne izvore koje odlikuje to da traju kratko, a raspoloživi su u vremenu do jedne godine. Ovi se izvori najčešće koriste za ulaganja u kratkotrajnu imovinu (kao što su to obrtna sredstva).
- Dugoročne izvore čine oni izvori koji traju dugo, te su raspoloživi više od godine dana.

S aspekta vlasništva izvori financiranja se dijele na:¹¹

- Vlastite izvore; koje predstavlja dionički kapital, partnerski ulozi i sl., koje odlikuje nepostojanje obveze vraćanja i odsustvo roka dospeljeća. Ta se sredstva koriste za ulaganje u poslovanje poduzeća na neodređeno vrijeme.
- Tuđe izvore financiranja čine sve vrste kratkoročnih i dugoročnih obveza. Ove izvore odlikuje upravo to da se sredstva moraju vratiti vjerovnicima unutar dogovorenog roka. Ovi se izvori koriste se za financiranje kratkoročnih i dugoročnih ulaganja.

Osim po ročnosti te vlasništvu izvori financiranja se dijele i prema kriteriju porijekla na:¹²

- Interne izvore, koje generira samo poduzeće poslovanjem kumuliranjem dobiti i rezervama, te
- Eksterne ili vanjske izvore koji dolaze izvan poduzeća u vidu uključivanja na bankarsko tržište kredita pozajmljivanjem sredstava ili izlaska na tržište vrijednosnica emisijom kratkoročnih ili dugoročnih vrijednosnica. Ove izvore odlikuje aktivna kamata koju poduzeće plaća na kredite banaka ili prinos koji obećava investitorima.

¹⁰ Van Horne, J. C., Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment, MATE, 1993., Zagreb; Marković I., 2000, Financiranje: teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, RiF plus, Zagreb, str. 182.

¹¹ Orsag S., 1997, Financiranje emisijom vrijednosnih papira, RIFIN, Zagreb; Marković I., 2000, Financiranje: teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, RiF plus, Zagreb, 2006., str. 95.

¹² Orsag S., op. cit., str. 95.

3.1.1. Kratkoročni izvori financiranja

Kratkoročnim izvorima se financira privremeni obrtni kapital. Za pribavljanje i financiranje obrtnog kapitala potrebno je poznavati i razlikovati koncept bruto i neto obrtnog kapitala. Bruto obrtni ili radi kapital jest kratkotrajna imovina poduzeća, dok je neto obrtni kapitala vrijednost kratkotrajne imovine iznad kratkoročnih obveza tj. razlika kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza poduzeća.

Za uspješno i efikasno financiranje obrtnog kapitala financijski menadžer mora definirati visinu potrebnih financijskih sredstava za ulaganje u kratkotrajnu imovinu te karakter izvora financiranja.

Vrste izvora kratkoročnog financiranja su:¹³

- vremenska razgraničenja,
- trgovački krediti,
- osigurani kratkoročni krediti,
- neosigurani kratkoročni krediti.

Vremenska razgraničenja nastaju kao rezultat kontinuiteta poslovanja svakodnevnim korištenjem resursa, plaćanjem usluga i podmirivanjem obveza tijekom vremenskih razdoblja. U ovu kategoriju spadaju računovodstvene stavke kao što su razgraničenja plaća i poreza.

Trgovački krediti tipičan su predstavnik kratkoročnih izvora financiranja. Trgovačke kredite odobravaju dobavljači poduzeća prodajom robe uz odgodu plaćanja tj. plaćanjem kroz određeno vremensko razdoblje. Trgovački krediti tipičan su izvor financiranja u razvijenim gospodarstvima s tržišnom orijentacijom.

Osigurani kratkoročni krediti predstavljaju osigurano financiranje koje se koristi za financiranje kratkoročnih ulaganja, posebno potraživanja od kupaca, sezonskih zaliha i prilagodbi u neizvjesnim razdobljima. Za odobrenje ovakvih kredita financijske institucije vjerovnici u osiguranje uzimaju određena jamstva koja umanjuju za rizike gubitaka.¹⁴

¹³ Orsag S., op. cit., str. 96.

¹⁴ Van Horne, J. C., 1993., Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment, MATE, Zagreb, str. 163.

Vrste osiguranih kratkoročnih kredita su:¹⁵

- Kredit na temelju zaloga vrijednosnica koje banka odobrava klijentu temeljem jamstva u vidu zaloga vrijednosnica iz portfelja poduzeća. U zalog mogu ući kratkoročne vrijednosnice kao što su to komercijalni zapisi, depozitni certifikati, blagajnički zapisi i dr., ali i dugoročne vrijednosnice kao što su to dionice, obveznice i sl. Potonje je neto rjeđi slučaj davanja u jamstvo.¹⁶
- Kredit na temelju zaloga potraživanja su krediti kod kojih se u jamstvo tj. kolateral uzimaju potraživanja. Za realizaciju ovog kredita zajmoprimac dostavlja zajmodavcu raspored potraživanja, fakturu i potpisuje sporazum o osiguranju kredita. Kod procjene kreditne sposobnosti poduzeća zajmodavac ocjenjuje kvalitetu potraživanja poduzeća koja ulaze u jamstvo kod odobravanja kredita. Veća kvaliteta potraživanja osigurava veći iznos koji je zajmodavac spreman odobriti.¹⁷
- Faktoring potraživanja se definira kao prodaja potraživanja posredniku koji otkupljuje potraživanja uz diskont. Najčešće je to banka, specijalizirana faktor podružnica ili klasična institucija faktora te se naziva faktor. Faktor preuzima odgovornosti naplate potraživanja od dužnika, upravlja potraživanjima i obavlja kreditnu funkciju put poduzeća. Zbog rizika naplate potraživanja otkupljuje uz diskont. Kreditna se funkcija realizira kada faktor isplaćuje avans poduzeću prije naplate potraživanja od dužnika.
- Kredit temeljen na zaliham se odobrava uz uvjet određene kvalitete zaliha. Zajmodavac je taj koji definira postotak kredita u odnosu na tržišnu vrijednost zaliha i kvalitetu istih.

Neosigurani kratkoročni krediti jesu krediti koje zajmodavci odobravaju bez jamstva tj. kolaterala uz ocjenu kreditne sposobnosti klijenta tj. zajmotražioca. U ovu vrstu kredita spadaju:

- Kredit po tekućem računu ili kontokorentni kredit. Banka ovaj kredit odobrava klijentu kroz sredstva na tekućem računu ali do ugovorenog iznosa i roka kako bi se očuvala solventnost. Važno je istaći da se sredstva ne odobravaju u novcu koji se isplaćuje već se sredstva dozvoljavaju po transakcijama po tekućem računu. S obzirom na to da

¹⁵ Van Horne, J. C., op. cit., str. 163-165.

¹⁶ Vidučić Lj., 2004., Financijski menadžment, RRiF, Zagreb, 2015., str. 165.

¹⁷ Van Horne, J. C., Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment, MATE, Zagreb, 1993., str. 165.

poduzeća u Hrvatskoj posluju isključivo preko žiro, a ne tekućih računa ovaj tip kredita se tada naziva okvirni kredit. Taj kredit se odobrava za plaćanje dospjelih obveza sa žiro računa klijenta u visini odobrenog okvirnog kredita. Upravo je ova kategorija kredita čest način financiranja poduzeća koja bankama donosi značajan dio prihoda.¹⁸

- Kreditna linija predstavlja vrstu kratkoročnog kredita temeljem kreditne sposobnosti i boniteta. Realizira se kao dogovor banke i komitenta po kojem banka definira maksimum neosiguranog kredita koji se dozvoljava klijentu u svojstvu duga u bilo kojem trenutku. Odnos klijenta i banke je takav da banka ima zakonsku obvezu produženja kredita čak i u slučaju pogoršanja kreditne sposobnosti klijenta.
- Revolving kredit je u stvari garantirana kreditna linija koja obvezuje banku na produljenje kredita do maksimalno ugovorenog iznosa za definirani vremenski period. Dok je ugovor o ovom kreditu aktivan banka je obvezna produljiti krediti po zahtjevu zajmoprimca ali ne preko definiranog maksimalnog ukupnog iznosa.
- Transakcijski kredit odobrava banka klijentu za obavljanje specifičnog posla kojeg klijent vraća nakon realizacije i naplate posla.

3.1.2. Dugoročni izvori financiranja

Dugoročne izvore financiranja čine dugoročni krediti te emisija vrijednosnica u vidu obveznica kao dužnički kapital ili emisija dionica koji je vlasnički kapital i nema obvezu vraćanja. Iako su obje kategorije financiranja dugoročne značajno se razlikuju. Dok financiranje dugom bilo dugoročnim kreditom ili emisijom obveznica ne nosi nikakva prava vjerovnicima s aspekta prava donošenja odluka i prava glasa, financiranje emisijom dionica ulagačima nosi pravo glasa. Krediti i obveznice nameću isplatu glavnice i kamata. dok u slučaju dionica ta obveza ne postoji već se kao trošak može javiti dividenda. Ovdje je zanimljivo istaknuti da je trošak kamata porezno priznat trošak poslovanja, dok isplaćene dividende nisu jer se isplaćuju po odbitku poreza. Ipak, kao najveća prednost financiranja dionicama je ta da ne postoji obveza isplata imateljima, što štiti od raznih rizika poput rizika bankrota.

Financiranje kreditom je kreditiranje banke ili druge financijske institucije kroz odobrenje određene svote novčanih sredstava u svojstvu zajmodavca zajmoprimcu i ugovorene uvjete, kao što su rok otplate kredita, kamatna stopa, instrumenti osiguranja te iznos kredita. Dugoročne

¹⁸ Marković I., Financiranje: teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, RriF plus, Zagreb, 2000., str. 89.

kredite poduzeća najčešće koriste za financiranje kapitalnih investicija tj. primjerice investicija u materijalnu imovinu. Financiranje dugoročnim kreditom je značajno za mala poduzeća zbog nedostatka sredstava te nemogućnosti pristupa tržištu kapitala.

Financiranje obveznicama zahtjeva, u pravilu, rating poduzeća na tržištu, jer izlazak na tržište vrijednosnica obvezuje izdavatelja na isplatu kupona tj. kamata i glavnice kupcima obveznica. Kuponske obveznice su vrijednosnice čiji se izdavatelj obvezuje vlasnicima u određenoj dinamici isplaćivati naznačeni iznos u vidu kupona, te po dospijeću nominalnu vrijednost obveznice. Iako postoji različit broj vrsta obveznica, u klasične obveznice spadaju državne, municipalne, hipotekarne, korporacijske, te obveznice financijskih institucija.¹⁹

Slika 1: Razlike financiranja kreditnim izvorima i dioničkom glavnicom

Karakteristika	Kreditni izvori	Dionička glavnica
Kontrola	Odredbe ugovora o obveznicama/ kreditnog ugovora	Pravo glasa
Trošak izvora	Kamate	Dividenda
Porezni tretman troška	Kamate su trošak poslovanja i porezno odbitna stavka	Dividende nisu trošak poslovanja- isplaćuju se iz dobitka nakon obračuna poreza
Posljedice neplaćanja troška	Bankrot	Nema zakonskih posljedica

Izvor: Vidučić Lj., 2004., Financijski menadžment, RRI, Zagreb, 2015., str. 168.

Uz opisane dugoročne izvore financiranja važno je spomenuti i derivativne proizvode istih, poput leasinga koji je, moglo bi se reći, vrsta najma (operativni) ili ugovora o kupoprodaji (financijski). Ugovor o leasingu daje pravo korisniku na korištenje određene opreme ili nekretnine uz naknadu bez da kupi tu imovinu. Poduzeće koristi imovinu koliko mu je potrebna. Dvije su osnovne vrste leasinga financijski i operativni. Financijski leasing je nalik kreditiranju tj. kupnji na kredit. Ipak, u slučaju kupoprodaje na kredit vlasništvo nad predmetom kupnje prelazi na kupca pri isporuci, dok kod financijskog leasinga pravno vlasništvo prelazi na korisnika po isteku ugovora leasinga. Za vrijeme trajanja ugovora davatelj je pravni vlasnik

¹⁹ Orsag S., 1997, Financiranje emisijom vrijednosnih papira, RIFIN, Zagreb, str. 172.

predmeta dok je korisnik leasinga samo ekonomski vlasnik koji time snosi sve financijske i materijalne rizike uključujući i rizik oštećenja ili potpunog uništenja predmeta leasinga dok ga koristi. Operativni leasing sličan je najmu, a prema njemu davatelj leasinga ostaje vlasnik i nakon isteka ugovora o leasingu.

3.2. Razvoj financiranja kreditom

Podizanjem kredita kod banke zajmoprimac i zajmodavac ulaze u kreditni odnos koji je dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik ustupa dužniku određenu vrijednost na određeno vrijeme uz naknadu.²⁰ Potreba za kreditima se javlja kada kupac robe ili usluga nije u mogućnosti svoje potrebe zadovoljiti novcem. Kredit je, dakle, rezultat nemogućnosti kupca da u trenutku kupoprodaje plati vrijednost robe ili usluga i mogućnosti prodavača da mu robu ustupi, uz dogovor da će ju kasnije platiti.²¹ Takvim dogovorom i odnosom kupac postaje dužnik za robu uzetu na kredit, a prodavatelj kreditor tj. vjerovnik za robu prodanu na kredit. Dužnik se također obvezuje kreditoru platiti naknadu za korištenje njegovih sredstava, što je u stvari kamata.

3.2.1. Povijesni razvoj kreditiranja i uloga kredita u gospodarskom razvoju

Kreditiranje i kamate na kredit su odnosi koji sežu daleko u povijest čak unatrag pet tisuća godina. Kreditiranje kakvo danas poznajemo koje je temeljeno na razvoju društveno–ekonomskih formacija se javlja u zadnjoj etapi postojanja prvobitne zajednice zajedno s pojavom preteča koncepta privatne svojine, robe i novca. U razdoblju nastajanja kredita, krajem prvobitne zajednice, posebno u robovlasništvu i feudalizmu, kapital postoji u vidu zelenaškog kapitala, a kamate su se naplaćivale izrazito visokim iznosima ili kamatnim stopama odakle razvoj pojma zelenaška kamata.²²

Razvojem kapitalizma i izmjenom društvenih odnosa; temeljenih na razvoju proizvodnih snaga, zelenaški kapital biva potisnut sa scene, te ga zamjenjuje zajmovni kapital; kao vid industrijskog kapitala. U novoformiranim odnosima i tržištima, kamata je cijena kapitala i

²⁰ Marković, I., *Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, RRiF Plus, Zagreb, 2000., str. 166.

²¹ Sefić, N. et. al., *Financije za poduzetnike i menadžere nefinancijaše*, Adamić, CBA, M.E.P. Consulting, HIT A, Rijeka – Zagreb, 2003., str. 138.

²² Marković, I., *Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, RRiF Plus, Zagreb, 2000., str. 168.

neizostavan dio kapitalističkog profita. U modernoj građanskoj ekonomskoj teoriji, pod utjecajem J. M. Keynesa, kamatna stopa stječe ulogu koju ima u tijekovima kapitalističke reprodukcije, s naglašenom ulogom države u gospodarskom reguliranju tokova kapitalističke reprodukcije.²³

Banke odobravaju kratkoročne i dugoročne kredite poduzećima da financiraju svoje potrebe i ulaganja. Valja istaći da osnovna podjela kredita na kratkoročne i dugoročne ima višestruke razloge. Dugoročni krediti nisu stoga nisu samo vezani za rok, već imaju specifičnosti i funkcije u odnosu na kratkoročne kredite.

Dugoročni krediti prije svega se koriste za financiranje investicija i drugih dugoročnih projekata i ulaganja s naglaskom na kvalitetu sredstava, dok kod kratkoročnih kredita naglasak je na optimalnoj alokaciji resursa na najproduktivnije punktove upravo zbog tipa sredstava jer ista proizlaze od uštede viška novca različitih subjekata. Sredstva za dugoročne bankarske kredite rezultat su različitih ekonomskih subjekata koji su suficitarni te štednjom kroz banke sredstva i kupovni potencijal transferiraju na štedno deficitarne subjekte.

Stoga banke razvijaju i različite sustave selekcije kod plasmana kredita. Kod odobravanja dugoročnih kredita u prvi plan dolaze pokazatelji ekonomičnosti, produktivnosti, rentabilnosti i sl., te se provodi promatranje i dubinska analiza poslovanja za više uzastopnih perioda kako bi se osiguralo da slobodna ušteđena sredstva budu racionalno preusmjerena i iskorištena. Svrha dugoročnog kreditiranja banaka je u tome da one posreduju između suficitarnih i subjekata tj. u slučaju poduzeća između poduzeća koja ostvareni dohodak koji ne troše u cijelosti i poduzeća kojima nedostaju financijska sredstva za financiranje investicija koja stoga posežu za kreditima banaka.²⁴ Banke, dakle, prenose kupovnu snagu suficitarnih ekonomskih subjekata na deficitarne ekonomske subjekte sa zadanom novčanom masom.

Razvojem bankovnog tržišta i kredita, te općenito gospodarstava kao ekonomskih sustava krediti imaju sve veće značenje kao determinante ekonomskog razvoja. Krediti tako danas u suvremenom ekonomskom razdoblju prevladavaju kao sredstvo plaćanja i prometa te su osnovni izvor novca posebno kod velikih ulaganja. Značaj kredita očituje se u mobilizatorskoj funkciji koja osigurava prikupljanje viškova sredstava i njihovo pretvaranje kao potencijalnog

²³ Marković, I., op. cit., str. 139.

²⁴ Ivanović, Z., Financijski menadžment, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija, 1997., str. 289.

novčanog kapitala u bankarski kredit. Financiranjem gospodarskih subjekata dolazi do jačanja gospodarske aktivnosti, stvaranja nove vrijednosti i proizvodnje. Može se reći da se kreditima ubrzava proces reprodukcije i jačaju produktivni potencijal. Krediti se koriste preko mjera monetarne politike za jačanje i ubrzavanje gospodarske aktivnosti, ali isto tako s druge strane neprilagođene politike kreditiranja mogu voditi jačanju kriza. Kreditna ekspanzija uvodi banke u proces proizvodnje kroz multiplikativni potencijal kredita čime one zadovoljavaju većinu zahtjeva za kreditom.²⁵

3.3. Vrste kredita

Kredit se mogu podijeliti prema različitim kriterijima:²⁶

- Prema predmetu na koji glase i u kojem moraju biti podmireni, pa se tako razlikuju *naturalni i novčani krediti*. Naturalni su u biti robni krediti koji se odobravaju i podmiruju u robi te su postali jako rijetki.
- Prema subjektima koji odobravaju kredit razlikuju se *komercijalni i bankovni krediti*. Komercijalne odobravaju dobavljači u robi s tim da mu on vrijednost odobrenog kredita vrati u novcu, a bankovne kredite odobrava banka svojim komitentima ili drugim bankama temeljem sredstava kojima raspolaže.
- Prema duljini trajanja krediti se dijele na *dugoročne, srednjoročne i kratkoročne*. Dugoročni krediti se odobravaju s rokom duljim od 10 godina za financiranje kupovine dugotrajne imovine i kapitalno intenzivnih investicija. Srednjoročni krediti se odobravaju na rok od jedne do 10 godina, a koriste se za financiranje nabavke opreme i ulaganja koja se amortiziraju u kraćem roku. Kratkoročni krediti se odobravaju na rok do godine dana, a za tekuće potrebe proizvodnje i prometa tj. za financiranje obrtnih sredstava.
- Prema svrsi za koju se odobravaju razlikuju se *proizvođački i potrošački krediti*. Proizvođački krediti financiraju potrebe proizvodnje i odobravaju se pravnim i fizičkim osobama za financiranje proizvodne aktivnosti te su direktni pokretač gospodarskog djelovanja. Potrošački krediti se odobravaju za jačanje kupovne moći stanovništva i drugih pravnih osoba kojima se financiraju kupovina potrošnih dobara.

²⁵ Domančić, P., Nikolić, N., Monetarne financije i financiranje razvoja, Ekonomski fakultet Split, Split, 1994., str. 70.

²⁶ Katunarić, A., Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, CIP, Zagreb, 1998., str. 253.-254.

- Prema namjeni za koje se daju razlikuju se *kredit*i za *obrt*na sredstva i *kredit*i za *investicijsku potrošnju*. Krediti za obrtna sredstva se usmjeravaju ka proizvodnim subjektima za financiranje proizvodne aktivnosti, dok se krediti za investicijsku potrošnju odobravaju za razvoj industrije i prometa tj. za jačanje proširene reprodukcije.
- Prema osiguranja kredita razlikuju se *otvoreni kredit*i, koji se odobravaju na temelju reputacije i povjerenja kreditora u zajmotražioca te se nazivaju tzv. krediti bez pokrića ili garancije. Uz potonje razlikuju se tzv. *pokriveni kredit*i čiji je preduvjet za odobrenje kolateral tj. određena imovina koja jamči povrat.
- Prema državi kreditora što razlikuje *tuzemne* i *inozemne kredite*. Tuzemne kredite odobrava kreditor stalnim boravištem u zemlji zajmoprimca, a inozemne kredite kreditor koji je u inozemstvu tj. nije u zemlji zajmotražioca.

Banke odobravanjem kratkoročnih kredita banka stvaraju novu količinu novca tako doprinose povećanju postojeće novčane masu utječući izravno na robno-novčane tijekove na tržištu. Odobravanjem dugoročnih kredita vrše preraspodjelu viška akumuliranih sredstava koja ne utječe na visinu postojeće novčane mase.

3.3.1. Kratkoročni krediti

Kratkoročni krediti se odobravaju na temelju depozita po viđenju, kratkoročnih kredita središnje centralne banke i kratkoročnih kredita ostalih banaka. Kod selekcije i odobravanja kratkoročnih kredita ključno je pridržavanje načela likvidnosti i zadovoljenje procedura u svom poslovanju kako bi garantiralo vraćanje odobrenog kratkoročnog kredita po isteku.

Banke kod odobravanja kratkoročnih kredita ocjenjuju kreditnu sposobnost i bonitet klijenta koji je uputio zahtjev za odobrenjem kredita. Analiza se provodi tako da se ispituje stanje čitavog poslovanja kroz ocjenu solidnosti, likvidnosti, rentabilnosti i urednosti u podmirivanju preuzetih obveza. Kredit se odobrava onom tražiocu koji svojim poslovanjem i imovinom pruža sve garancije za povrat kredita. Analize i ocjene tražioca kredita provode specijalizirani odjeli banaka.²⁷

²⁷ Katunarić, A., op. cit., str. 255.

Glavna uloga kratkoročnih kredita je očuvanje tekuće likvidnosti proizvodnje i prometa, financiranjem nabave obrtnih sredstva u proizvedenoj robi i određenim specifičnim angažiranjima obrtnih sredstava u proizvodnom procesu i prometu.

Kratkoročni krediti se, također, dijele prema različitim kriterijima, te su najčešći u praksi sljedeći krediti:²⁸

- Kontokorentni kredit
- Akceptni kredit
- Eskontni kredit
- Lombardni kredit
- Rambursni kredit
- Avalni kredit

Kontokorentni kredit je najčešći kredit koji se odobrava po tekućem računu kao kreditna linija odobrena klijentu na korištenje ali ne kao uvjet jer klijent liniju ne mora koristiti. U slučaju korištenja plaća kamate ali samo na upotrijebljena sredstva. Za odobrenje ovog kredita presudna je kreditna sposobnost i bonitet poslovanja.

Kredit se realizira ugovorom koji definira uvjete odobrenog kredita kao što su:²⁹

- iznos odobrenog kredita,
- rok trajanja kredita,
- visina aktivne i pasivne kamate po kontokorentu,
- iznos provizije,
- uvjeti otkaza kredita,
- način valutiranja.

Akceptni kredit nije tipični kredit koji banka odobrava komitentu, već mu akceptira mjenicu povećavajući joj time bonitet i kvalitetu što komitentu čini mjenicu sredstvom razmjene i lakši put do eskontnog kredita druge domaće ili strane banke. Potpisivanjem mjenice banka se obvezuje na isplatu iznosa naznačenog na mjenici ako sam izdavatelj mjenice ne iskupi mjenicu po dospijeću.

²⁸ Katunarić, A., op. cit., str. 255.

²⁹ Katunarić, A., op. cit., str. 256.

Ugovorom o akceptnom kreditu definiraju se elementi kredita:³⁰

- iznos kredita do kojeg bančin komitent može vući na banku mjenicu,
- rok trajanja akceptnog kredita,
- način osiguranja kredita,
- visina provizije i troškova koju banka naplaćuje od svog komitenta kome je odobrila kredit.

Eskontni kredit najčešće je korišten i najstariji kredit bankovnog tržišta. Kredit se odobrava na temelju budućeg potraživanja. To znači da banka kupuje određeno potraživanje prije njegovog dospijeca. Banka potraživanje diskontira na dan kupnje umanjujući iznos potraživanja za iznos kamata, provizije i troškova isplaćujući diskontiranu vrijednost prodavaocu.

Lombardni kredit je kratkoročni kredit kojeg banka odobrava na osnovu založenih realnih vrijednosti najčešće pokretne imovine koja je jamstvo za kredit. Kao jamstvo se mogu založiti različiti vrijednosni papiri, zlatni predmeti ili roba. Ovim kreditnim poslom se bave samo banke koje imaju adekvatne prostorije za čuvanje založenih predmeta. U slučaju ovog kredita banka ne odobrava kredit u visini ukupne vrijednosti založenog predmeta ili robe zbog oscilacija vrijednosti založene imovine ali i sigurnosti otplate kredita. Najveći udio kredita u založenoj imovini je 80% njene vrijednosti.

Rambursni kredit je karakterističan kod vanjskotrgovinske razmjene, a realizira se zaključivanjem kupoprodajnog ugovora između kupca i prodavača. Ugovorom o rambursnom kreditu se definira da se plaćanje realizira mjenicom koju će akceptirati rambursna banka u trećoj zemlji. Po zaključenju ugovora uvoznik daje nalog banci da mu na teret njegovih sredstava otvori rambursni kredit kod rambursne banke u trećoj zemlji koja akceptira mjenicu.

Domaća banka s rambursnom bankom zaključuje ugovor kojim rambursna banka akceptira mjenicu i dostavlja ju banci izvoznika uz nalog da primljeni akcept uruči izvozniku robe nakon predaje dokumentacije o otpremi robe koji se prenose na rambursnu banku. Potom banka izvoznika obavještava izvoznika da će po predaji robnih dokumenata o otpremi robe predati akcept rambursne banke.

³⁰ Katunarić, A., op. cit., str. 258.

Zaprimanjem dokumenata banka izvoznika ih šalje rambursnoj banci koja dokumente zadržava kod sebe ili ih dostavlja banci uvoznika zbog uručenja uvozniku ovisno o pokriću za dani akcept. Banka uvoznika dokumente predaje uvozniku zbog preuzimanja prispjele robe. Rambursni se krediti u ovisnosti o obvezama stranaka odnosa dijele na:

- opozive,
- nepotvrđene rambursne,
- neopozive nepotvrđene rambursne kredite i
- neopozive potvrđene rambursne kredite.

Avalni krediti predstavljaju specifičnu vrstu kratkoročnog bankovnog kredita kojim banka daje jamstva na njegove mjenične obveze. U slučaju ovog kredita nije riječ o odobravanju klasičnog bankovnog kredita u novcu već u davanju bezuvjetnog i neopozivog jamstva po pitanju neisplate mjenice od strane tražioca avalnog kredita.

3.3.2. Dugoročni krediti

Dugoročni krediti su krediti koje banke sa specifičnim rokom trajanja u odnosu na ostale vrste kredita po pitanju ročnosti. To su krediti posebnih odlika i koji se izdvajaju u odnosu na kratkoročno kreditiranje. Dugoročno kreditiranje se odnosi na investicije u proširenu reprodukciju.

Dugoročne kredite banaka odlikuje uz ročnost to da imaju:³¹

- veću kamatnu stopu za osiguranje rentabilnosti ulaganja sredstava u investicije poduzeća,
- pokriće tj. jamstvo koje najčešće čini imovina poput objekata, zemljišta i sl.
- veći rizik koji je posljedica roka kreditiranja koji odlikuju oscilacije u vrijednosti danog pokrića ili amortizaciji objekata danih u zalog,
- proces selekcije i ocjene tražitelja kredita kojeg provodi specijalizirani kadar banaka koji provodi ocjenu, selekciju te prati amortizaciju kredita.

³¹ Katunarić, A., op. cit., str. 260.-262.

Dvije su osnovne kategorije dugoročnih kredita s aspekta kriterija odobravanja i svrhe i to:³²

- hipotekarni krediti i
- investicijski krediti industriji.

Hipotekarni kredit su specifični jer se odobravaju na osnovu zaloga nekretnina zajmotražioca. U zalog se daje najčešće nepokretna imovina. Nepokretnu imovinu čini zemljište, zgrade, tvornice i sl. te se istom jamči upisom u zemljišne tj. gruntovnice. Visina kredita ovisi o vrijednosti imovine čija se gradnja kreditira. Visina kredita iznosi najviše od 50% do 70% vrijednost, a razliku osigurava investitor.

Prema načinu otplate hipotekarni se krediti dijele na:

- kredite koji se isplaćuju po isteku ugovorenog roka jednokratno što je poznato kao tzv. fiksna hipoteka te
- kredite koji se otplaćuju prema planu anuitetima koji se računaju različitim kriterijima uz fiksnu ili promjenjivu otplatu glavnice kredita. Takvi se krediti otplaćuju od deset do trideset godina. Isti se mogu odobriti i temeljem zaloga pokretnina uz uvjet velike vrijednosti istih.

Iako se hipotekarni krediti najčešće odobravaju za stambenu gradnju i ulaganja u poljoprivredu, investicijski krediti se odobravaju industrijskim poduzećima ili drugim pravnim i fizičkim osobama za financiranje razvoja industrije i prometa od strane velikih banaka.

Odluke banaka kod selekcije i odobravanja ovih kredita se temelje na predinvesticijskim analizama, koje u obzir uzimaju gotovo sve tržišne faktore i tehnološke trendove industrijskom sektoru koji se kreditira. Kvalitetna analiza i praćenje investicijskih kredita za banke je od posebnog značaja jer su investicije dugotrajne te je potrebno izvjesno vrijeme da iste započnu davati prihode.

Izvori determiniraju uvjete za dobivanje investicijskih kredita poput roka kredita, način otplaćivanja i osiguranja odobrenog kredita.

³² Domančić, P., Nikolić, N., Monetarne financije i financiranje razvoja, Ekonomski fakultet Split, Split, 1994., str. 106.

3.4. Prednosti i nedostaci financiranja kreditom

Financiranje u ovisnosti o različitim izvorima ima određene prednosti i nedostatke te nosi određene rizike. Financiranje tuđim kapitalom ima određene nedostatke u odnosu na financiranje vlastitim kapitalom. Koji će od nedostataka doći do izražaja i koliko ovisi o ciljevima i trenutnom položaju te o financijskom stanju poduzeća. Financiranje tuđim kapitalom ima također i neke prednosti kroz porezni tretman.

Kamate po tuđim izvorima porezno su priznati trošak i donose poreznu uštedu dok prinosi na vlastiti kapital podliježe oporezivanju. S druge pak strane, dugoročni krediti povećavaju kreditni rizik te nose izravne i neizravne troškove financiranja. Izravni troškovi jesu kamate, a neizravni troškovi se javljaju kada poduzeće dobije kredit od drugog poduzeća uz uvjet da otplatu kredita obavi isporukom svojih proizvoda po cijeni koja je u trenutku isporuke za njega nepovoljna. Tada se kao trošak javlja i trošak koji poduzeće ima zbog depreciranih cijena proizvoda.³³

Jačanje udjela duga u izvorima financiranja smanjuje financijski rezultat. Glavnica i kamate se plaćaju neovisno o poslovanju tj. financijskom uspjehu. U slučaju kašnjenja poduzeće plaća i zatezne kamate. U slučaju neplaćanja banka tj. vjerovnik pokreće stečajni postupak, što je glavni nedostatak financiranja kreditom.

Jačanjem udjela kredita u izvorima smanjuje se kreditna sposobnost poduzeća, jer veća zaduženost ukazuje na manje raspolaganje s vlastitim kapitalom i veći rizik. Kod jačanja udjela duga poduzeća sve teže dobivaju kredite. Povećanje udjela kredita u izvorima, ako se ne kontrolira, i uz ostale neprilike u poslovanju, vodi u insolventnost. Uslijed prekomjernog jačanja udjela duga u izvorima, poduzeća trebaju provesti restrukturiranje izvora i stabilizirati tijekove kako bi ojačali poziciju, te sanirali dug iz bilance i ponovno bili kreditno sposobni. Praćenje trendova i upravljanje strukturom i ročnošću bilance omogućuje financiranje poduzeća vlastitim i tuđim izvorima uz kontrolu rizika i nedostataka te maksimalno korištenje prednosti kombiniranjem obiju kategorija izvora financijskih sredstava.

³³ Marković, I., *Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, RRiF Plus, 2000., Zagreb, str. 168.

3.5. Procjena rizika

Poduzeća se u svakodnevnom poslovanju susreću s različitim rizicima što onima koji se nalaze u okolini što s onima koji proizlaze iz djelovanja tj. nastaju unutar poduzeća. Kao najčešći rizici se ističu: rizik bankrota, tehnološki rizici, pravno politički rizici, rizici rata i terorizma, rizik nelikvidnosti, rizik promjene kamatnih stopa, rizik promjene tečajeva, rizik od inflacije, rizik neprihvaćenosti novog proizvoda na tržištu itd. U zavisnosti o djelatnosti, području tj. tržištima na kojima poduzeće djeluje, ali i stanju u gospodarstvu dominantnog tržišta poduzeća su određenim rizicima više izloženi.

Rizike se ne može potpuno anticipirati, posebno oni koji dolaze izvan poduzeća, kao što su: rizika kamata, tečajeva, cijena inputa i sl., dok je one koji dolaze iz samog poduzeća lakše anticipirati te njima upravljati. Rizici poput nelikvidnosti ili rizika nesolventnosti su vidljivi kroz analizu pokazatelja likvidnosti te trenda novčanih tijekova. Upravo iz tih je razloga, za kvalitetno upravljanje i prevenciju od rizika, važno praćenje financijskih izvještaja te pokazatelja poput pokazatelja likvidnosti, zaduženosti, profitabilnosti i dr.³⁴

Zajedničko svim rizicima je to da utječu na oscilacije povrata investicija ili aktivnosti i zadataka, troškova te procesa poslovanja. Što se tiče rizika financija koje imaju posljedice na sve ostale rizike i to povećavajući njihovu vjerojatnost realizacije izdvaja se nekoliko pokazatelja rizika. Financijski manager pristupa financijskim odlukama s oprezom zbog mnogih rizika koji prijete poslovanju. S ciljem donošenja ispravnih odluka on definira rizik, mjeri ga te donosi odluku na temelju iskustva i znanja struke. S obzirom na brojnost rizika te činjenicu da su oni često i međusobno uvjetovani, postoji mnogo tehnika za upravljanje rizicima. Upravljanje rizicima smanjuje štetu nastanka rizika. Dakle, strategija upravljanja rizicima djeluje represivno na posljedice. Ukoliko strategija osigura izbjegavanje nekih rizika onda djeluje preventivno.

Kod identifikacije i procjene rizika mogu se koristiti kvantitativne i kvalitativne metode. Kvalitativne metode se koriste pretežno u početnim fazama projekata i to kada se ne raspolaže s dovoljno brojčanih podataka, dok se kvantitativne metode koriste u kasnijim fazama projekata kada je generirano dostatno podataka i kada su određeni procesi i njihovi inputi precizno izmjereni.

³⁴ Guzić, Š., Godišnje izvješće i izvješće posloводства, 4/2017., RRiF, str. 23.

Rizičnost poslovanja i pojedinih projekata za kreditore je bitno jer je to ujedno i rizik kojem su izloženi po pitanju povrata kredita. Stoga banke, kod velikih investicijskih projekata i poduzeća provode i procjene rizika samih projekata koji se financiraju, provode ocjenu primitaka od projekata, procjenu rizik bankrota poslovanja i sl. Iako velika poduzeća imaju jednostavniji pristup, kako tržištu vrijednosnica tako i tržištu kredita banaka (zbog dulje suradnje i sredstava koje drže u bankama) analiza kod odobravanja velikih kredita zahtijeva preciznu procjenu i dubinsku analizu.

Značaj dubinske analize je u tome što je neke rizike teže anticipirati, posebno ako tražitelji kredita imaju razloge umanjiti njihove efekte na poslovanje, te koriste sve načine da umanje njihove efekte i utjecaj kroz financijske izvještaje. To omogućuje različiti tretman pojedinih kategorija te definiranje odnosa s partnerima i povezanim društvima sa skrivenim ciljevima. U takvim slučajevima poduzeća dobivaju kredite bez da itko uoči alarm da poslovanje odlikuje visok rizik bankrota. Primjer tome su poduzeća Agrokor grupe koja po pokazateljima poslovanja nisu bila loša, ali su zbog definiranih odnosa s partnerima koncerna i samim koncernom bila visoko izložena raznim rizicima.

U slučaju pojedinačne analize takvih poduzeća vrlo lako se moglo propustiti ili previdjeti alarme za rizike nenaplativosti kredita banke. Mnoga poduzeća su bila izložena rizicima kroz izvan bilančne stavke u vidu jamstava i garancija za kredite koncerna, ali i mjenice kao vid plaćanja. (Prilog 1)

Svakako, osim ročne strukture potrebno je ispitati i trend novčanih tijekova koji je negativan posljednje dvije godine analize, što ukazuje na smanjenje naplate potraživanja spram odljeva poslovanja. Za to je potrebna analiza novčanog tijeka po aktivnostima. Negativan novčani tijek posljedica je opterećenja poslovanja zbog izloženosti koncernu kao glavnom kupcu. Iako se visina negativno ostvarenog novčanog toka smanjuje unutar godine dana to ne znači da je rizik smanjen, već su možda smanjena ostala ulaganja unutar poduzeća i/ili povećane financijske i investicijske aktivnosti koje donose priljev (prodaja imovine). Stoga treba potražiti uzroke pojave negativnog toka, ali i razloge u brzom korekciji istoga. Ovdje dakle, banka ne smije na ime ugleda društva i odnosa provesti nedostatnu analizu ključne kategorije pokazatelja poslovanja, novčanog tijeka. Potonji je bitan jer pozitivno računovodstveno poslovanje ne znači nužno i sposobnost pokrivanja obveza. Ključna je konverzija dobiti u novac.

4. PROCES ODOBRAVANJA DUGOROČNIH KREDITA NA PRIMJERU OTP BANKE

4.1. O OTP banci i proizvodi banke

OTP banka je jedan od lidera na domaćem bankarskom tržištu te je četvrta po udjelu s aktivom od 43 milijarde kuna. Zapošljava oko 2.000 zaposlenika kroz razvijenu maloprodajnu prežu u više od 140 poslovnica i preko 600.000 klijenata u različitim gospodarskim sektorima. Na hrvatskom tržištu sjedište je u Splitu. Neke funkcije su izdvojene s centrima u Zadru, Zagrebu, Varaždinu, Puli, Dubrovniku i Osijeku. OTP Grupa je prisutna u deset zemalja srednje i istočne Europe i to u: Mađarskoj; gdje je sjedište, Albaniji, Bugarskoj, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Rumunjskoj, Rusiji, Slovačkoj, Srbiji i Ukrajini. Grupu čine: OTP Leasing d.d., OTP Nekretnine d.o.o., OTP Savjetovanje d.o.o., OTP Osiguranje d.d., OTP Invest d.o.o., SB Zgrada te OTP banka Hrvatska d.d.³⁵

OTP banka d.d. posluje putem razgranate mreže od 147 poslovnica diljem Hrvatske, a klijentima je na raspolaganju više od 470 bankomata. Svojom ponudom banka osigurava klijentima visoku kvalitetu usluga i širok izbor proizvoda.

OTP Invest je poduzeće koje upravlja otvorenim investicijskim fondovima UCITS: OTP MULTI fond, OTP novčani fond, OTP euro novčani fond, OTP uravnoteženi fond, OTP Meridian 20 fond, OTP Indeksni fond te otvorenim alternativnim investicijskim fondom OTP Favorit fond.

OTP Leasing započeo je s radom 2006. godine od strane Merkantil banke iz Budimpešte koja specijalizirane za poslove leasinga OTP Grupe te je najjača leasing tvrtka u Mađarskoj. Ona nudi usluge operativnog i financijskog leasinga.

OTP Nekretnine je specijalizirano trgovačko društvo za poslovanje nekretninama i pokretninama te izrade procjena vrijednosti, a u vlasništvu je OTP banke d.d. Posluje u kontinuitetu od 2000. godine.

OTP Savjetovanje d.o.o. poduzeće je specijalizirano za pripremu projektne dokumentacije za prijavu projekata na natječaje financirane sredstvima iz Europskih strukturnih fondova.

³⁵ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

2017. Splitska banka preuzima potpuno vlasništvo nad Soci  t   G  n  rale Osiguranjem, te tako OTP Osiguranje postaje dio OTP grupe.

SB Zgrada je vlasnik i tvrtka koja upravlja modernom zgradom u Splitu, u Ulici Domovinskog rata 61, u kojoj je smješteno i sjedište OTP banke.

Proizvodi kredita se dijele u tri osnovne kategorije:³⁶

- gotovinski,
- stambeni i
- ostali krediti.

Unutar grupe gotovinskih kredita banka nudi: Klik ili online kredit, gotovinski kredit u HRK, gotovinski krediti u eurima, gotovinski krediti za studente, gotovinski krediti za umirovljenike te gotovinski krediti za pomorce u dolarima. Stambene kredite čine: stambeni krediti u kunama, stambeni krediti u eurima, stambeni krediti POS+ te stambeni krediti za pomorce. Ostale kredite čine: lombardni krediti, auto krediti, krediti za individualne iznajmljivače u turizmu te krediti za individualne iznajmljivače Zadarske   upanije.

4.2. Proces odobravanja kredita i uvjeti

Kreditni proizvodi i plasmani uređeni su pravilnikom o općim uvjetima poslovanja ali i zakonskom regulativom. Opći uvjeti odobravanja kredita malim poduzećima i definiraju uvjete pod kojima OTP banka d.d. uspostavlja kreditni odnos odnosno odobrava kreditne proizvode klijentima iz grupe malih poduzeća i obrtnika.

Opći uvjeti poslovanja definiraju poslovni odnos između klijenta tj. korisnika kredita, sudužnika, jamaca i banke. Banaka može samostalno mijenjati i/ili dopunjavati Op  ce uvjete poslovanja koje je obvezna objaviti u roku od 15 dana prije njihovog stupanja na snagu i istaknuti ih u prostorima Banke namijenjenim klijentima malim poduzećima i obrtnicima, kao i službenim na web stranicama ili raspoložive u pisanom obliku na zahtjev klijenata - korisnika kredita.

³⁶ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

Ako postoje odstupanja odredbi Općih uvjeta poslovanja u odnosu na odredbe koje su definirane ugovorom o kreditu za određeni kreditni proizvod tada kao mjerodavne se najprije primjenjuju odredbe ugovora o kreditu, a potom odredbe Općih uvjeta.³⁷

Kreditni odnos se u Općim uvjetima poslovanja definira kao korištenje kreditnih proizvoda koji se odobravaju u skladu s internim aktima Banke iz sredstava banke. Kreditni odnos se temelji na ugovoru o kreditu kojeg zaključuju banka i klijent tj. korisnik kredita. Korisnik kredita je kreditno sposoban poslovni subjekt, koji se prema internim aktima kategorizira u skupinu malih poduzeća i obrtnika. Malim poduzećima i obrtnicima se smatraju svi poslovni subjekti koji su prethodnoj izvještajnoj godini ostvarili prihode u iznosu manjem od 7,5 milijuna kuna.³⁸

Kreditni odnos se realizira korištenjem kreditnih proizvoda odobrenih temeljem ugovora o poslovnoj suradnji i on podliježe Općim uvjetima u dijelu koji nije posebno definiran samim ugovorom o poslovnoj suradnji.

Kreditna sposobnost korisnika kredita izražena je sposobnošću da korisnik kredita preuzetu obvezu ispuni u potpunosti, unutar roka i na način definiran ugovorom o kreditu. Ocjenu kreditne sposobnosti provodi banka tijekom obrade kreditnog zahtjeva. Najvažniji instrumenti kod ocjene kreditne sposobnosti klijenta jesu instrumenti osiguranja. Oni su sredstva koje Banka koristi za osiguranje naplate svojih potraživanja. Banka uzima i koristi instrumente osiguranja ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita ali i u ovisnosti o nizu drugih faktora, propisanih internim aktima Banke. Banka je u procjeni kreditne sposobnosti samostalna i u skladu s vlastitim procjenama donosi odluke o plasmanu kredita ali u skladu sa svim pozitivnim propisima Republike Hrvatske, pravilima bankarske struke i dobrim poslovnim običajima. Banka je pri uspostavljanju kreditnog odnosa obvezna postupati u skladu s propisima koji reguliraju sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma.³⁹

Kreditni zahtjev korisnik kredita popunjava i predaje podnošenjem zahtjeva za odobrenje kredita zajedno s ostalom dokumentacijom koja je potrebna. Kreditni zahtjev formira banka kao propisani obrazac, s prihvatljivom formom i sadržajem. Kreditni zahtjev sadrži opće podatke o klijentu kao i podatke o traženom kreditnom proizvodu. Kreditni zahtjev je

³⁷ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

³⁸ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

³⁹ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

standardiziran za sve kreditne proizvode. Kreditni proizvod predstavljaju sve vrste dugoročnih i kratkoročnih kredita, uključujući okvirni kredit korištenjem prekoračenja po žiro računu.

4.2.1. Visina, valuta kredita i rok otplate

Visina kredita se određuje u zavisnosti o vrsti i namjeni kredita kao i o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita. OTP banka odobrava kunske kredite i kredite uz valutnu klauzulu. Krediti s valutnom klauzulom su proizvodi koji štite od valutnog rizika koji može nastati uslijed promjene vrijednosti novca. Kunski se krediti odobravaju i otplaćuju u kunama, dok su krediti uz valutnu klauzulu isplaćuju u kunama uz primjenu srednjeg tečaja banke na određeni dan za određenu valutu te se također otplaćuju u kunama primjenom srednjeg tečaja banke za određenu valutu na dan uplate rate.

Rok korištenja kredita se definira kao razdoblje tijekom kojeg korisnik kredita otplaćuje dio glavnice i kamate po kreditu dok ne otplati čitavu obvezu prema Banci na ima kredita. Rok korištenja započinje danom odobrenja te podrazumijeva da se unutar istoga sredstva odobrenog kredita moraju iskoristiti odnosno isplatiti. Rok korištenja kredita determiniran je vrstom kredita ali se dodatno uređuje ugovorom s klijentom u zavisnosti o odnosu klijenta i banke, kreditnoj sposobnosti i sl.⁴⁰

Način korištenja određen je prema ugovorenoj namjeni kredita, te korisnik kredita stoga može koristiti odobreni i ugovoreni kredit tek nakon što dostavi sve ugovorene instrumente osiguranja, plati ugovorene troškove i naknade te ispuni sve ostale ugovorene uvjete.

U slučaju kada je odobreni namjenski kredit on se isplaćuje na račun prodavatelja/izvođača/dobavljača na temelju izdanih računa/predračuna ili pak kupoprodajnog ugovora. U slučaju namjenskog kredita, banka može odobriti sredstva na račun korisnika kredita, ako je korisnik izdane račune podmirio iz vlastitih sredstava i to uz uvjet da iste prezentira banci, a koji ne smiju biti stariji od tri mjeseca u odnosu na datum plaćanja računa.

Valja istaći da se dio odobrenog kredita može koristiti i nenamjenski tako da se isplati na račun korisnika kredita, s tim da iznos nenamjenskog dijela kredita ovisi o vrsti i namjeni odobrenog

⁴⁰ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

kredita. Kada je u pitanju otplata banka može korisniku kredita odobriti poček u otplati kredita. U periodu počeka se može provoditi otplata glavnice, dok se na glavicu obračunava i naplaćuje kamata u dinamici i visini sukladno ugovoru o kreditu.

Korisnik otplaćuje kredit prema otplatnom planu koji izrađuje banka po definiranju svih uvjeta kod odobravanja kredita. Kako je ranije istaknuto, rok otplate kredita definiran je visinom kredita i kreditnom sposobnosti korisnika kredita. Za kratkoročne kredite maksimalni rok otplate je 12 mjeseci, a dugoročne kredite 168 mjeseci. Rok počinje teći istekom korištenja kredita odnosno prijenosom kredita u otplatu. Otplata kredita realizira se u obrocima tj. anuitetima koje čini glavnica i kamate. Otplata se provod mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima, s tim da se otplata kamate vrši isključivo u mjesečnoj ili tromjesečnoj dinamici. Otplata se provodi uglavnom putem trajnog naloga s računa korisnika kredita, ako nije drugačije dogovoreno specifičnim dodatkom po ugovoru. U slučaju uplaćenog viška sredstava prije dospijeca ili prilikom podmirenja duga po kreditu ona se smatra kao preplata na računu uplate kredita te se koristi u sljedećem dospijecu, prema redoslijedu zatvaranja potraživanja ili se na zahtjev klijenta vraćaju na njegov račun.

4.2.2. Kamata i naknade po kreditu

Kamata na kredite banke definirane su Odlukom o kamatama banke te maksimalna kamata koja može biti definirana za pojedini kredit ne može biti veća od zakonom propisane maksimalne stope. Ukupna cijena kredita banke se iskazuje kao tzv. efektivna kamatna stopa. Ona se računa u skladu s propisima HNB-a, a korisniku kredita se izdaje isključivo po zahtjevu.

Kamata za vrijeme korištenja kredita obračunava se u visini redovne kamate i naplaćuje se pri prijenosu kredita u otplatu. Kamata tj. zatezna kamata se naplaćuje na sve dospjele tražbine, izuzev na iznos dospjele redovne kamate, koje nisu plaćene u roku u skladu sa Zakonom o obveznim odnosima i Odlukom o kamatama banke.

Važno je napomenuti da su kamatne stope promjenjive i obračunavaju se prostom metodom, ako nije drugačije definirano ugovorom o kreditu. U slučaju promjena kamatne stope vrši se izmjenama odgovarajućih odredbi Odluke o kamatama banke. U slučaju kredita s promjenjivom kamatnom stopom korisnik kredita je svjestan i prihvaća promjenjivost kamatne. Banka može mijenjati kamatnu stopu pojedinačno za određene korisnike kredita kada korisnik

kredita ne obavlja ugovoreni dio platnog prometa preko transakcijskog računa u Banci. To je definirano ugovorom o kreditu. U takvim slučajevima banka o tome pravodobno pismeno obavještava korisnika kredita najkasnije u roku od 8 dana prije početka primjene nove kamatne stope.

Korisnik kredita osim kamate plaća banci i druge troškove koji nastaju u svrhu realizacije kredita. To su troškovi obrade zahtjeva, administrativni troškovi te ostali troškove koji nastaju tijekom otplate kredita. Za njihovu naplatu banka obračunava i naplaćuje naknade u visini i na način definiran Odlukom o naknadama banke. Naknada za obradu zahtjeva se plaća prije ili najkasnije na dan prvog korištenja kredita, te se može platiti tako da se odbije od iznosa odobrenog kredita.

Za obradu zahtjeva za izmjenu ugovorenih uvjeta po kreditu, poznatog kao reprogram kredita, Banka naplaćuje u skladu s Odlukom o naknadama banke. Tijekom trajanja kreditnog odnosa banka može naplatiti i druge naknade sukladno Odluci o naknadama banke.⁴¹

4.2.3. Prijevremena otplate kredita i otkaz ugovora o kreditu

U skladu s pravilima Banke o kreditima, korisnik kredita može odustati od kredita ali najkasnije 14 dana od dana sklapanja ugovora o kreditu, uz povrat glavnice i kamate na glavicu od dana povlačenja novca do datuma otplate glavnice kada je dužan izvršiti uplate povrata bez odgode i to ne kasnije od 30 dana nakon što Banka primi obavijest o odustanku. Klijent tj. korisnik kredita je dužan obavijestiti banku prije isteka navedenog roka u pisanom obliku kako bi se otkaz smatrao valjanim.

Također, korisnik kredita može izvršiti i prijevremenu potpunu ili djelomičnu otplate kredita za što je, također, obavezan obavijestiti banku. U slučaju prijevremene otplate kredita obračunava se i naplaćuje kamata za razdoblje do dana na koji je kredit prijevremeno djelomično ili u cijelosti otplaćen, dok se na ostatak neotplaćenog dijela kredita kamata obračunava prema odredbama ugovoru o kreditu. Banka za prijevremenu potpunu ili djelomičnu otplate kredita naplaćuje naknadu prema odredbama odluke o naknadama.

⁴¹ Službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

4.2.4. Instrumenti osiguranja kredita

Jamstva kredita tj. nužna sredstva osiguranja otplate kredita determinirana su vrstom, namjenom i iznosom kredita. Korisnik kredita može započeti s korištenjem kredita tek nakon što banci dostavi sve ugovorene instrumente osiguranja te je dužan o svom trošku osigurati imovinu na kojoj je u korist banke zasnovano založno pravo tj. hipoteka ili prijenos prava vlasništva kod osiguravajućeg društva prethodno prihvaćenog od strane banke.

Važno je napomenuti da je potrebno da je polica osiguranja vinkulirana u korist banke te ju je potrebno obnavljati sve dok ne prestane tražbina koja se osigurava istim založnim pravnom/hipotekom odnosno prijenosom prava vlasništva/fiducijom. Obnovljena se polica osiguranja mora dostaviti banci najkasnije do isteka roka važenja prethodne police osiguranja jer u protivnom banka može otkazati ugovor o kreditu odnosno obnoviti policu osiguranja na trošak korisnika kredita.

Banka ima pravo sukladno zakonskim propisima te internim aktima, za vrijeme trajanja kreditnog odnosa s korisnikom kredita, zahtijevati reviziju procjene vrijednosti imovine koja je predmet osiguranja, a korisnik je obvezan omogućiti praćenje i procjenu vrijednosti imovine tj. instrumenata osiguranja tijekom čitavog vremena trajanja kredita.⁴²

Neovisno o vrsti kredita i instrumentima osiguranja, korisnik je obvezan banci dati na raspolaganje i instrumente osiguranja: zadužnice poslovnog subjekta, te jednog ili više vlasnika poslovnog subjekta, potpisane i potvrđene kod javnog bilježnika, mjenice poslovnog subjekta te jednog ili više vlasnika poslovnog subjekta, potpisane i potvrđene kod javnog bilježnika. Navedene instrumente banka može bez posebne najave i odobrenja od korisnika kredita, aktivirati i realizirati po redosljedu koji joj je najpovoljniji.

Ako tijekom trajanja ugovora o kreditu dođe do smanjenja vrijednosti instrumenata osiguranja u odnosu na potraživanje, s obzirom na omjer koji je postojao kod zaključenja ugovora, ili primjetnog pogoršanja ekonomske situacije dužnika, banka može zatražiti i druge instrumente osiguranja za osiguranje potpunog namirenja potraživanja koje korisnik kredita obvezan dostaviti po ugovoru.

⁴² Pravilnik, službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

Banka je također u mogućnosti uslijed promjene tečaja valute u kojoj je kredit odobren u vrijednosti većoj od 10%, u odnosu na tečaj koji je bio primijenjen na dan korištenja kredita, po svom izboru zatraži dodatne instrumente osiguranja. U takvoj situaciji može ponuditi i opcije za reprogram kredita po pitanju krajnjeg roka otplate kredita odnosno mogućnost prijevremenog povrata preostalog iznosa kredita bez obračuna naknade za prijevremeni povrat kredita.

4.3. Procjena tražitelja kredita u OTP banci

Potrebna dokumentacija za plasman kredita u OTP banci sastoji se od:⁴³

1. Zahtjeva za kredit

2. Statusne dokumentacije; u slučaju tvrtki istu čini rješenje Suda o usklađenju sa Zakonom o trgovačkim društvima, statut društva ili akt o osnivanju, obavijest o razvrstavanju izdana od Državnog zavoda za statistiku, izjava o povezanosti, podaci o stvarnim vlasnicima klijenta, upitnik za politički izložene osobe, preslika osobnih iskaznica odgovornih osoba, dok su za obrte/slobodna zanimanja to rješenje o upisu u obrtni registar ili rješenje od nadležne strukovne organizacije, obrtnica, izjave o povezanosti, upitnik za politički izložene osobe, preslika osobnih iskaznica odgovornih osoba. U slučaju postojećih klijenata OTP banke statusna dokumentacija se prilaže po potrebi tj. u slučaju evidentiranih promjena.,

3. Financijske dokumentacije koju u slučaju tvrtki čine BON 2 ostalih banaka (ne stariji od 10 dana), financijska izvješća (bilanca i račun dobiti i gubitka) u posljednje dvije godine ovjerena od Porezne uprave, te za zadnji kvartal prije predaje zahtjeva, sa specifikacijom pojedinih stavki u bilanci (dugotrajna imovina po kategorijama nematerijalne i materijalne imovine, financijske imovine, kratkotrajne imovine, zaliha uz iskaz starosne strukture, kvalitete i cijena, potraživanja od kupaca uz specifikaciju najvećih kupca i iznosa sa starosnom strukturom, osiguranje naplate, uvjet plaćanja, financijska imovina, dugoročne obveze, obveze prema financijskim institucijama, kratkoročne obveze, obveze prema dobavljačima, obveze prema financijskim institucijama uz specifikacije rokova, iznosa, kamata i sl.), potvrda Porezne uprave o podmirenim porezima i doprinosima za obrte/slobodna zanimanja, rješenje Porezne uprave za posljednje dvije godine, prijava poreza za prethodnu godinu, preslika zadnje strane primitaka i izdataka za posljednje dvije godine i za posljednji kvartal, popis dugotrajne imovine na dan

⁴³ Službene stranice OTP banke, dostupno na:
https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/potrebna_dokumentacija_za_plasman.pdf,
[30.04.2019.]

31.12. prethodne godine, BON 2 ostalih banaka (ne stariji od 10 dana) te potvrda Porezne uprave o podmirenim porezima i doprinosima i ostala dokumentacija na zahtjev banke.

Izgled formulara zahtjeva dan je na slici 2. On se sastoji od tri dijela. U prvom se unose osnovni podaci o poduzeću podnositelju zahtjeva, u drugom podaci o računima prema bankama, te u trećem podaci o predmetu zahtjeva. Formular je standardiziran. Stoga se u trećem dijelu popunjava predmet zahtjeva, rok, garancija, iznos i opis istoga. Četvrti dio popunjava banka osnovnim podacima kako bi se evidentiralo zaprimanje zahtjeva i referent koji je zahtjev zaprimio.

Slika 2: Zahtjev za kredit

Osnovni podaci o podnosiocu Zahtjeva	
Naziv tvrtke ili poslovnog subjekta:	
Matični broj:	OIB:
Šifra djelatnosti po NKD-u:	
Glavni proizvodi i usluge:	
Godina osnivanja:	
Broj zaposlenih:	
Revizori:	
Broj računa (IBAN) u OTP banci:	H R 2 4 0 7 0 0 0

Brojevi računa u ostalim bankama	
1. H R	banka:
2. H R	banka:
3. H R	banka:
Odgovorna osoba za odnose s bankom:	

Predmet Zahtjeva:	
Zahtjev se podnosi za:	☐ kredit ☐ garanciju ☐ akreditiv ☐ ostalo
Rok:	Traženi iznos:
Kratki opis:	

Zahtjev u ime i za račun podnosioca Zahtjeva potpisuje ovlaštena osoba za zastupanje poslovnog subjekta.

Ime i prezime:

OIB:

Radno mjesto/funkcija:

Mjesto i datum:

Potpis i pečat ovlaštene osobe

Popunjiva Banka	
Potpisom ovog Zahtjeva OTP banka d.d. se obvezuje čuvati osobne podatke Klijenta i raspolagati njima u skladu sa zakonskim propisima o zaštiti tajnosti osobnih podataka i određenjima iz ovog akta.	
Zaprimio:	
Broj zahtjeva:	
Mjesto i datum:	

Ovjera i potpis ovlaštene osobe

Izvor: Službeni dokumenti banke, dostupni na web stranici:
https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/zahtjev_za_plasman_1.pdf, [25.04.2019.]

U standardnu analizu banke ulazi analiza potraživanja i obveza koja uključuje prikaz najvećih partnera u strukturi potraživanja i obveza po ročnosti unutar godine dana i iznad jedne godine. Ročnost potraživanja i obveza se rangira po mjesecima unutar kvartala, a potom polugodišnje i godišnje. Prikaz forme iskaza obveza i potraživanja dan je na slici 3 gdje se prikazuje stanje potraživanja i obveza po ročnosti od jednog mjeseca do godine dana te kao sva potraživanja i obveze iznad jedne godine. Osim dospjelih potraživanja i obveza iskazuje se i stanje nedospjelog.

[illegible][illegible]

40

Uvidu u ročnost potraživanja i obveza ukazuje na ročnu strukturu bilance po pitanju najlikvidnije imovine (potraživanja) i tekućih obveza. One su pokazatelj jaza novčanih tokova i sposobnosti tražitelja zahtjeva za održavanje likvidnosti, te pravovremene otplate kredita.

Uz analizu prihoda i obveza kroz dospelost i efekt na novčane tokove banka u standardnu analizu uključuje i popis ostalih obveza prema kreditnim institucijama prema valutama, ali i imovine u istima u vidu depozita po valutama. Tražene obveze se razvrstavaju prema banci, iznosu, valuti, kamatnoj stopi, ročnosti tj. dospijeću, trenutnom statusu i sl.

Slika 4 prikazuje formu tabličnog izvještaja obveza prema kreditnim institucijama koja rangira obveze prema bankama, visini obveze, valuti, kamatnoj stopi, roku otplate te osiguranju.

Slika 4: Obveze prema kreditnim institucijama

Red. br.	Banka	Odobreni iznos	Valutna klauzula	Kamatna stopa	Rok otplate	Stanje	Dospijeće rate (mjesečno, tromjesečno, polu godišnje, godišnje)	Osiguranje
1	2	3	4	5	6	7	8	9
			HRK					
			EUR					
			USD					
			XHF					

Izvor: Službene stranice banke, dostupno na:
https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/struktura_kupaca_i_dobavljacka_.pdf,
 [08.05.2019.]

Uz obveze prema financijskim institucijama poduzeća prikazuju i stanje depozita po financijskim institucijama, prema iznosu depozita, valuti, roku oročenja te kamatnoj stopi (slika 5). Potonje daje uvid u kapacitet ali i raspoloživost sredstava kroz vrijeme te u slučaju potrebe.

Slika 5: Tablica depozita

Red.br.	Iznos depozita	Valutna klauzula	Kamatna stopa	Dospijeće depozita
1		HRK		
2		EUR		
3		USD		
4		CHF		
UKUPNO:				

Izvor: Službene stranice banke, dostupno na:
https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/struktura_kupaca_i_dobavljacka_.pdf,
 [08.05.2019.]

Analiza takvih obveza ukazuje na dodatno opterećenje poslovanja te rizik tečaja kao i imovine koja može biti osiguranje ali i podložna promjeni vrijednosti ili teže likvidna zbog oročenja. Time banka ima uvid čime poduzeće raspolaže za garanciju.

Treći standardizirani popis je popis valutno indeksirane imovine i obveza, te prihoda i rashoda kako bi se procijenile dodatne oscilacije u tijekovima te rizici u promjeni vrijednosti unutar poslovanja općenito ali i stavki osiguranja.

Popis indeksirane imovine i obveza razvrstava se po valuti po godinama, te u vidu otvorenih stavki kako bi se vidio odnos i razlika valutno indeksirane imovine i obveza. Prihodi i rashodi se prikazuju prema valuti po godinama ostvarenja. Forma prikaza dana je na slici 6.

Slika 6: Prikaz valutno indeksirane imovine i obveza te prihoda i rashoda

Red. br.	Valuta	Imovina		Obaveze		Otvorene stavke	
		Godina	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
1.	EUR						
2.	USD						
3.	Ostale valute						
4.	Ukupna imovina						
5.	Ukupne obaveze						

Red. br.	Valuta	Prihod		Rashod	
		Godina	Godina	Godina	Godina
1.	EUR				
2.	USD				
3.	Ostale valute				
4.	Ukupan prihod				
5.	Ukupan rashod				

Izvor: Službene stranice banke, dostupno na:
https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/struktura_kupaca_i_dobavljacka_.pdf,
 [08.05.2019.]

Opisane forme izvještavanja banke o poslovanju tek su dio standardizirane procedure koja je osnova ocjene i selekcije zahtjeva za kreditom. Banka na temelju istih iz financijskih izvještaja koje tražitelj zahtjeva također dostavlja na uvid, radi dodatne izračune u ovisnosti o potrebnoj složenosti i dubini analize, te odlikama kredita. U potonjem slučaju banka računa strukturu izvora, likvidnost i solventnost, stopu povrata ulaganja, dinamiku rasta poslovanja, ocjenjuje rizike i nadolazeće projekte, te procjenjuje budući trend poslovanja.

Sve to provodi s ciljem preciznije ocjene i procjene povrata kredita. Kod traženja većih kredita duljeg roka od nekomitenata, te srednjih ili manjih poduzeća Banka provodi zahtjevniju analizu s aspekta procjene budućih rizika i pokrića. U slučaju komitenata naglasak ima pokriće i dosadašnja suradnja. Svakako u slučaju uočavanja nekih „crvenih zastavica“ u standardiziranim prezentiranim podacima tražitelja kredita provodi se dodatna ciljana analiza. To se odnosu na uočeni značajan jaz u strukturi bilance, u slučaju loše kvalitete potraživanja i sl. S tog aspekta banka provjerava na neki način i partnere tražitelja kredita kako bi donijela određene procjene i provela selekciju.

5. ZAKLJUČAK

Financiranje je dio svakodnevice kako pojedinaca tako i poduzeća. Proces je to o kojem ovisimo stoga je pametno upravljanje raspoloživim sredstvima presudno za budući razvoj i ostvarenje ciljeva. Poduzeća moraju planirati ne samo financiranje i raspolaganje sredstvima koje posjeduje, već i onima za kojima je u deficitu.

Za to su zaduženi financijski menadžer i uprava poduzeća. Cilj upravljanja je da na što ekonomičniji način upravlja raspoloživim sredstvima, pronalaze što efikasniji izvor sredstava koja poduzeću nedostaju, a sve u cilju povećanja bogatstva dioničara.

U slučaju suficita sredstvima treba upravljati na način da donose što veću dobit poduzeću, dok u slučaju deficita treba osigurati sredstva iz najpovoljnijeg izvora. Poduzeća se financiranju u slučaju deficita eksternim izvorima i to tržišta vrijednosnica i tržišta kredita. Tržište vrijednosnica omogućuje dužničko i vlasničko financiranje tj. financiranje obveznicama i emisijom dionica.

Financiranje kreditima ima svoje prednosti i nedostatke kao izvor financiranja za poduzeća spram ostalih izvora, te je na financijskom menadžmentu da, u skladu s ciljevima i mogućnostima poduzeća, osigura pribavljanje sredstava iz izvora koji je za poduzeće najbolji. Iako to nije uvijek moguće, treba razvijati poslovanje tako da poduzeću bude dostupno što više mogućnosti. Kombiniranje različitih izvora financiranja stoga za cilj ima optimizirati troškove financiranja, te upravljanjem sredstvima poduzeća osigurati najveći mogući povrat od vlastitih sredstava. Financijski menadžment objedinjuje ciljeve poslovanja te ročnost izvora s mogućnostima koje pružaju tržišta izvora financiranja. Usklađenost tih aspekata omogućuje ostvarenje najveće koristi za vlasnike u danim prilikama.

Financiranje kreditima omogućuju banke plasmanom različitih kratkoročnih i dugoročnih kredita. Poduzeća se u slučaju deficita sredstava obraćaju bankama za kredite. Banke na temelju dosadašnjih iskustava i odnosa te procjenom poslovanja tražitelja kredita provode ocjenu kreditne sposobnosti, te vrše selekciju prije odobravanja kreditnog zahtjeva.

Većina banaka ima standardiziranu proceduru po pitanju procesa zahtjeva za kreditom i selekcijom kreditnih zahtjeva, kako bi se olakšali procesi i njihova efektivnost. Analiza

procesa odobravanja kredita na primjeru OTP banke ukazala je na to da je određene procese moguće unaprijediti standardiziranjem aktivnosti, ali svakako da je kod selekcije kredita potrebno obratiti pažnju na određene alarme i provesti dubinsku analizu tražitelja kredita kako bi se smanjio udio loših kredita. Nadalje, svako od poduzeća je specifično. Stoga je potrebno s obzirom na industriju i kategoriju poduzeća (veliko, srednje ili malo) odrediti dodatne aspekte analize koji se provode po potrebi.

Standardizacija procesa odobravanja kredita ima prednosti u vidu jednostavnosti i uštede vremena za tražitelje kredita, ali i banku po pitanju smanjenja troškova. Stoga je ona poželjna. Ali s druge strane neophodno je razviti dodatne alate i mjere praćenja rizika i selekcije kredita.

Unapređenje procesa selekcije i kreditnog scoringa banaka je bitno zbog utjecaja poslovanja istih na čitavi gospodarski i financijski sustav zemlje, te uloge tih institucija. Razmjena određenih informacija (crnih lista) i razvoj vlastitih i zajedničkih baza osnova su kontrole loših kredita te upravljanja rizicima, ali i doprinosa banaka, kao nositelja financijskog sustava, u kriznim razdobljima.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Alajbeg, D., Bubaš, Z., Vodič kroz hrvatsko tržište kapitala za građane, Institut za javne financije, Zagreb, 2001.
2. Arnold, G., Corporate financial management, Financial Times Professional Limited 1998.
3. Belak, V., Menadžersko računovodstvo, RRIF Zagreb, 1995.
4. Belak, V., Aljinović –Barać, Z., Tajne tržišta kapitala, Zagreb, Belak Excellens, 2008.
5. Bennett, R., Management, Informator, Potecon, Zagreb, 1994.
6. Domančić, P., Nikolić, N., Monetarne financije i financiranje razvoja, Ekonomski fakultet Split, Split, 1994.
7. Foley, B. J., Tržište kapitala, Mate, Zagreb, 1998.
8. Guzić, Š., Godišnje izvješće i izvješće posloводства, 4/2017., RRiF, 2017.
9. Ivanović, Z., Financijski menadžment, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija, 1997.
10. Katunarić, A., Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, CIP, Zagreb, 1998.
11. Marković, I., Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, RRiF Plus, Zagreb, 2003.
12. Orsag, S., Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Institut za javne financije, Zagreb, 1992.
13. Perić, J., Osnove vrednovanja poduzeća, Fintrade & tours d.o.o., Rijeka, 2005.
14. Pervan, I., Računovodstvo poslovnih spajanja-prema MSFI, RRiF, Zagreb, 2012.
15. Popović, Ž., Vitezić, N., Revizija i analiza – instrumenti uspješnog donošenja poslovnih odluka, Sveučilište u Rijeci i HZRFD, Zagreb, 2000.
16. Sefić, N. et. al., Financije za poduzetnike i menadžere nefinancijske, Adamić, CBA, M.E.P. Consulting, HITA, Rijeka – Zagreb, 2003.
17. Van Horne, J. C., Financijsko upravljanje i politika (financijski menadžment), Mate, Zagreb, 1993.
18. Vidučić, Lj., Financijski menadžment, RRIF, Zagreb, 2015.
19. Veselica, V., Financijski sustav u ekonomiji, Inženjerski biro, Zagreb, 1995.
20. Vukičević, M., Financiranje malih poduzeća (Financiranje, investiranje, odlučivanje – teorija i praksa), Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 2000.
21. Vukičević, M., Financije poduzeća, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.

Internet izvori:

22. https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/potrebna_dokumentacija_za_plasman.pdf, [30.04.2019.]
23. https://www.otpbanka.hr/sites/default/files/dokumenti/pristupnice/struktura_kupaca_i_dobavljacka_.pdf, [08.05.2019.]
24. Pravilnik, službene stranice OTP banke, dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/>, [20.04.2019.]

Popis slika, tablica i grafikona

Slika 1: Razlike financiranja kreditnim izvorima i dioničkom glavnicom	18
Slika 2: Zahtjev za kredit	39
Slika 3: Osnovni parametri analize poslovanja tražitelja kredita	40
Slika 4: Obveze prema kreditnim institucijama.....	41
Slika 5: Tablica depozita.....	41
Slika 6: Prikaz valutno indeksirane imovine i obveza te prihoda i rashoda.....	42
Tablica 1: Analiza pokazatelja poslovanja poduzeća Ledo d.d. 2010.-2015.....	50
Grafikon 1: Kretanje Bex indeksa Ledo d.d. 2010.-2015.	51

PRILOG 1

Mnoga poduzeća postala preko noći rizična kategorija jer su u biti vrijedila malo i nisu mogli jamčiti za vlastite obveze, što nije bilo odmah vidljivo iz pokazatelja analize financijskih izvještaja. Analiza neto rezultata Leda prije kraha Agrokora ukazivala je na to da Ledo od 2010. do 2015. ostvaruje gotovo kontinuirano pozitivan neto financijski rezultat uz korekciju (ali i dalje pozitivno poslovanje) 2014., kada dolazi do korekcije tj. smanjenja stope rasta neto dobiti. Već 2015. ona dolazi na razinu od gotovo 267 milijuna kuna što je iznad najveće razine prije korekcije dobiti uslijed pritiska još od financijske krize hipotekarnih kredita (2009.-2010.). Analiza trenda prihoda i rashoda Leda također je ukazivala na uzlazan trend i dominaciju prihoda tijekom svih, pa i godina korekcije neto rezultata.

Iz tablice 1 je vidljivo da je kod Leda bio slučaj da se pojavio negativan novčani tijek uslijed jačanja odljeva od financijskih i investicijskih aktivnosti uslijed garantiranja i odobravanja kredita i plasmana kroz dividende povezanim društvima koncerna. Iako se isprva stanje nije činilo ozbiljnim. Financiranje dugotrajne imovine se realizira iz dugoročnih izvora, a kratkotrajne u prosjeku polovica također. Stupanj zaduženosti ne prelazi 50% tijekom svih promatranih godina.

Tek pojedini pokazatelj u jednoj od analiziranih godina može biti signal za dubinsku analizu ne samo poslovanja dotičnog poduzeća, već odnosa s partnerima i procjenu efekata odnosa istih na buduće poslovanje i scenarije otplate obveza prema banci. Analizu i procjenu banci je mogao dodatno otežati pokazatelj stupnja zaduženosti koji je ispod 50% u svim analiziranim godinama i ukazuje na solventnost poslovanja, te sposobnost poduzeća da jamči za svoje obveze.

Analiza pokazatelja poslovanja, a posebno ročne strukture bilance Leda u tom periodu ukazuje na ročnu ravnotežu bilance. Ročna struktura bilance ukazuje na pozitivnu neravnotežu u bilanci tj. da se kratkotrajna imovina u 50% slučajeva financira kratkoročnim obvezama, dok se ostatak financira iz dugoročnih izvora kao i čitava dugotrajna imovina. Uočena pozitivna neravnoteža ukazuje na to da se pola kratkotrajne imovine financira iz dugoročnih izvora što osigurava rasterećenje novčanih tijekova poslovanja jer se kratkotrajna imovina brže pretvara u najlikvidnija sredstva tj. novac.

Tablica 1: Analiza pokazatelja poslovanja poduzeća Ledo d.d. 2010.-2015.

Pokazatelji	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Financiranje kratkotrajne imovine	0,3318	0,2837	0,6118	0,4316	0,4349	0,4090
Financiranje dugotrajne imovine	1,8898	2,2397	1,9541	2,0341	2,1929	2,5561
Neto novčani tijek	1.364.952	4.609.001	22.560.903	10.574.073	-22.670.730	-4.963.343
Stupanj zaduženosti	28,94%	26,89%	46,88%	28,65%	31,24%	30,26%

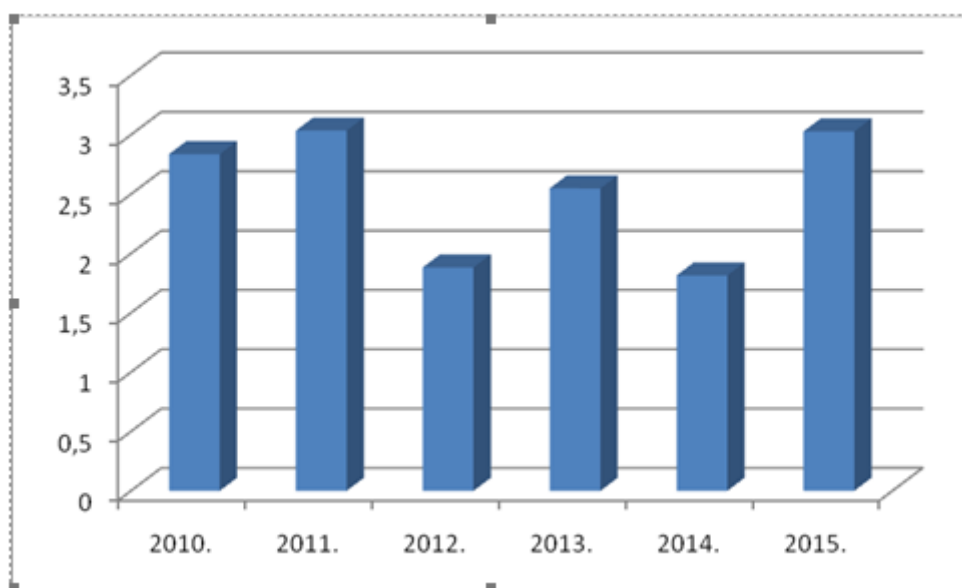
Izvor: Izračun autorice na temelju financijskih izvještaja poduzeća

Analiza izvanbilančnih stavki i odnosa kod poduzeća grupacija i velikih poduzeća je ključna za banke jer su pojedini rizici prikriveni zbog kompleksnosti poslovanja, odnosa ali mogućnosti tretmana i iskazivanja stavki financijskih izvještaja stoga je ročnost analize, procjena odnosa i efekata na poslovanje od istih ključna kod odobravanja kredita takvim kategorijama poduzeća. Na to ukazuje i činjenica da ni u slučaju izračuna rizika bankrota, primjenom Bex indeksa⁴⁴, nije uočljiv alarm banci da se provede dodatna dubinska analiza ili da se ne odobri kredit takvom poduzeću koje je usprkos svim pokazateljima rizično što potvrđuje i krah koncerna, te restrukturiranje svih poduzeća nakon krize istoga 2016./2017. godine.

Analiza trenda kretanja Bex indeksa ukazuje na prosječnu vrijednost indeksa iznad 2 što poduzeće svrstava u kategoriju vrlo dobrog poslovanja što se može očekivati i u naredne dvije godine prema tumačenju indeksa i standardiziranim vrijednostima istoga.

⁴⁴ Belak, V., Aljinović –Barać, Z., Tajne tržišta kapitala, Zagreb, Belak Excellens, 2008., str 32.

Grafikon 1: Kretanje Bex indeksa Ledo d.d. 2010.-2015.

Izvor: Izračun autorice na temelju financijskih izvještaja poduzeća

Analiza poslovanja poduzeća Ledo d.d. ukazala je na značaj analize poslovanja kod ocjene kreditnog ratinga poduzeća i selekcije kredita te potrebu za kontinuiranim unapređenjem alata analize i kreditnog scoringa banaka, te razvoja baze podataka kako bi analize bile što potpunije, pouzdanije, te osigurale procjene rizika te perspektive i budućih trendova poslovanja. Velika etablirana poduzeća ponekad nameću preskakanje procedura i zanemarivanje određenih znakova pokazatelja što vodi lošim kreditima i povećava rizik ne samo krize banke nego i kriza većih razmjera čiji smo svjedoci u slučaju ekspanzije hipotekarnih kredita koji su posljedica posljednje financijske krize.